Slávni Slováci

Famous Slovaks

Kjente slovakiske personer

ICELAND LIECHTENSTEIN NORWAY eea grants

BraDraShip

Slávni Slováci

Famous Slovaks

Kjente slovakiske personer

ICELAND LIECHTENSTEIN NORWAY eea grants

BraDraShip

CONTENTS

INTRODUCTION 7

JURAJ JÁNOŠÍK 8

JURAJ JÁNOŠÍK 9

JURAJ JÁNOŠÍK 10

MILAN LALUHA 11

MILAN LALUHA 12

MILAN LALUHA 13

MILAN PAŠTÉKA 14

MILAN PAŠTÉKA 15

MILAN PAŠTÉKA 16

ALBÍN BRUNOVSKÝ 17

ALBÍN BRUNOVSKÝ 18

BOŽENA SLANČÍKOVÁ TIMRAVA 19

BOŽENA SLANČÍKOVÁ TIMRAVA 20

BOŽENA SLANČÍKOVÁ TIMRAVA 21

JOZEF MURGAŠ 22

JOZEF MURGAŠ 23

JOSEPH MURGAŠ 24

MILAN RASTISLAV ŠTEFÁNIK 25

MILAN RASTISLAV ŠTEFÁNIK 26

MILAN RASTISLAV ŠTEFÁNIK 27

AUREL STODOLA 28

AUREL STODOLA 29

JOZEF PSOTKA 30

JOZEF PSOTKA 31

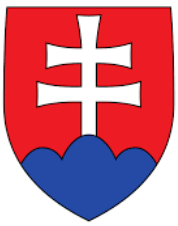
JOZEF PSOTKA 32

JURAJ VII TURZO 33

JURAJ TURZO VII 34
JURAJ VII TURZO 35
RNDr. FRANTIŠEK KELE, PhD. 36
RNDr. FRANTIŠEK KELE, PhD. 37
RNDr. FRANTIŠEK KELE, PhD. 38
DUŠAN SAMUEL JURKOVIČ 39
DUŠAN SAMUEL JURKOVIČ 40
DUŠAN SAMUEL JURKOVIČ 41
IVAN STODOLA 42
IVAN STODOLA 43
MATEJ BEL 44
MATEJ BEL 45
MATEJ BEL 46
DOMINIK TATARKA 47
DOMINIK TATARKA 48
DOMINIK TATARKA 49
BIBLIOGRAPHY 50

This project is co-funded by the EEA Grants and the state budget of the Slovak Republic from the EEA Scholarship Program Slovakia and co-financed by Bratislava Self – Governing Region.

INTRODUCTION

Project BraDraShip is based on the institutional cooperation between Gymnázium Grosslingová 18, Bratislava, Slovakia and St. Hallvard videregående skole, Drammen, Norway. BraDraShip is an acronym for BRAtislava – DRAmmen – Ship and it describes cities on the same board which are eager to fight for better education through mutual sharing of tricks and practices in teaching and learning in the spirit of BROTHERSHIP (which sounds similar to BRADRASHIP).

The project BraDraShip was realized from March 2015 to March 2016 and its main goal was to improve not only teaching process but also after-school activities. In order to achieve the main goal we have set up several partial goals:

- create teaching aids for both scientific and social subjects, share proved and create new methods and activities to emphasize using knowledge in real life situations,
- cooperate on assignments and tasks related to different parts of life which are attractive for our students and raise their awareness about other cultures, history and traditions of both countries.

Students in cooperation with their teachers have written this material, as one of the project outputs. We recommend it to be used not only in English language classrooms in order to improve vocabulary and reading comprehension skills but also in other classes to extend students knowledge about culture of partner country.

JURAJ JÁNOŠÍK

* 25. január 1688, Terchová
┼ 17. marec 1713, Liptovský Mikuláš

Slovenský ľudový hrdina, slávny zbojník a
symbol boja poddaných proti feudálnemu útlaku.

Juraj Jánošík bol niečo ako slovenský Robin Hood. Bohatým bral a chudobným dával. Za svoj krátky život sa stihol stať legendou. Bol však skutočným hrdinom ako ho opisujú mnohí autori alebo len obyčajný zbojník? Názory sa rozchádzajú. Pravda bude ako to vždy býva, asi niekde uprostred.

V matričných záznamoch sa píše, že Juraj Jánošík bol synom Martina Jánošíka - poddaného z Terchovej. O jeho mladosti veľa nevieme, ale jeho mladé roky boli pravdepodobne vyplnené tvrdou prácou na rodičovskom hospodárstve. Ako 18-ročného ho nadchla myšlienka rebélie a tak sa dal naverbovať do povstaleckých vojsk veľmoža Františka II. Rákociho, ktorý sa s pomocou šľachty pokúšal zvrhnúť habsburskú korunu. Po zdrvujúcej porážke rebelov pri Trenčíne v roku 1708 sa mladý Jánošík dostal do zajatia. Sľubmi a hrozbami ho prinútili, ako mnohých ďalších zajatcov, k vojenskej službe na strane cisára. Pridelili ho ako strážcu na Bytčiansky zámok, kde sa spoznal s väzneným zbojníckym kapitánom Tomášom Uhorčíkom.

Uhorčík ho zasvätil do tajomstiev zboja a Jánošík mu pomohol na jeseň 1710 utiecť. Po uvoľnení z vojenskej služby sa Jánošík vrátil do rodnej Terchovej. Cez zimné mesiace vyhľadal Uhorčíka a ponúkol mu pomoc. Jeho zbojníckym zasvätením bol prepad bohatých židovských kupcov vo Vsetíne v septembri 1711. Po preukázaní jeho schopností sa Jánošík ako 23-ročný stal vodcom zbojníkov. Uhorčík sa po 9-tich rokoch zbíjania vzdal pozície vodcu a usadil sa vo vzdialenom Klenovci ako poctivý občan pod falošným menom Martin Mravec. Jánošíkova družina prepadala remeselníkov a obchodníkov, ale aj bohatých pánov naprieč celým severozápadným Slovenskom v okolí rieky Váh. Neskôr sa ich pôsobenie rozšírilo aj do iných častí Slovenska, ako aj do Poľska a na Moravu. Brali hlavne peniaze, ale aj zbrane a cenné predmety. Tovar z vozov kupcov dávali obyvateľom najbližšej dediny.

Prvýkrát Jánošíka chytili na jeseň 1712 v Klenovci u Uhorčíka, kde trávil zimu. Spolu ich väznili na panstve Hrachov, avšak po podplatení dozorcov sa im podarilo ujsť. Oboch ich u Uhorčíka v Klenovci znova chytili začiatkom roku 1713 liptovskí drábi a odviedli do Vranovského kaštieľa. Proces sa konal v marci 1713. Jánošíka podrobili dlhému mučeniu a dňa 17. 3. 1713 ho odsúdili na smrť obesením na hák. Mal vtedy 25 rokov. Po Jánošíkovej smrti bola odhalená aj Uhorčíkova skutočná identita. Popravili ho o mesiac neskôr lámaním na kolese.

Už krátko po Jánošíkovej smrti sa o jeho živote začali šíriť legendy a ľudová fantázia ho obdarila nadľudskou silou. Je hrdinom mnohých ľudových piesní a povestí. Na začiatku 18. storočia sa stal symbolom vzbury voči Uhorskej vrchnosti podľa názoru vtedajšej Štúrovskej generácie, ktorá bojovala za vlastný jazyk. Vznikli o ňom mnohé básne, drámy, ale aj filmy. Najnovší je z roku 2009 a myslím si, že sa oplatí si ho pozrieť. Osudy Juraja Jánošíka, jeho druhov i ďalších zbojníckych družín sa stali obľúbeným námetom slovenského hudobného a ľudového umenia a taktiež sú po ňom pomenované mnohé prírodne útvary a kultúrne objekty. Avšak mienku o tomto neobyčajnom Slovákovi si musí urobiť každý sám.

JURAJ JÁNOŠÍK

* 25th January 1688, Terchová
┼ 17th March 1713, Liptovský Mikuláš

Slovak folk hero, a famous outlaw and a symbol of the fight against the feudal oppression.

Juraj Jánošík is often attributed to the famous Robin Hood. He took from the rich to give to the poor. During his short life he became a legend. But was he a true hero as described by many authors, or just an ordinary outlaw? There are divergent opinions. The truth is, as always, probably somewhere in the middle.

In Register Office records there is written that Juraj Jánošík was the son of Martin Jánošík – a vassal from Terchová. We do not know much about his youth but his boyhood was probably filled with hard work on the parent homestead. When he was 18 he was enthused by the idea of rebellion so he got recruited to the rebel troops of a magnate Francis II. Rákóczi who with the help of the nobility attempted to overthrow the Habsburg crown. After the crushing defeat of the rebels near Trencin in 1708 young Jánošík got into captivity. Promises and threats forced him, as many other prisoners, to military service on the side of the Emperor. They assigned him as the guardian of the Bytčiansky castle where he met an imprisoned outlaw captain Tomáš Uhorčík.

Uhorčík initiated him into the mysteries of robbing and Jánošík helped him to flee in fall in 1710. After release from military service Jánošík returned to his native Terchová. During the winter months he sought out Uhorčík and offered his assistance. His outlaw initiation was a mugging of wealthy Jewish merchants at Vsetin in September 1711. After proving his ability Jánošík became the leader of the outlaws at the age of 23. After 9 years of robbing Uhorčík gave up the leading position and settled down in the far Klenovec as an honest citizen under a false name Martin Mravec. Jánošík's group was mugging craftsmen, traders but also rich lords across the entire north-western Slovak nearby river Váh. Later, the action spread also to the other parts of Slovakia, Poland and Moravia. They took mostly money but also weapons and valuables. Goods from craftsmen's carriages gave to the people from the nearest village.

Jánošík was caught for the first time in fall in 1712 in Klenovec at Uhorčík's place where he was spending the winter. Together they were imprisoned in the Hrachov manor but after bribing the guards, they managed to escape. Both of them were caught again at Uhorčík's place in Klenovec in early 1713. They were caught by Liptov soldiers and transfered to Vranov mansion. The process was held in March in 1713. They sentenced Jánošík to a long-lasting torture and on 17th March 1713 he was sentenced to death by hanging on a hook. He was 25 years old. After Jánošík's death Uhorčík's real identity was discovered. He was executed a month later on a breaking wheel.

Shortly after Jánošík's death legends about his life began to spread and folk imagination gave him superhuman power. He is a hero of many folk songs and folk-tales. At the beginning of the 18th century he became a symbol of rebellion against Hungarian empire according to the Štúr generation who fought to have their own language. Many poems, dramas and also movies arose about him. The latest is from 2009 and I think it is worth to watch. The fate of Juraj Jánošík, his group and other outlaws' retinues has become a favourite topic of Slovak musical and folk art and also many natural features and cultural objects are named after him . However, you should create an opinion about this unusual Slovak on your own.

JURAJ JÁNOŠÍK

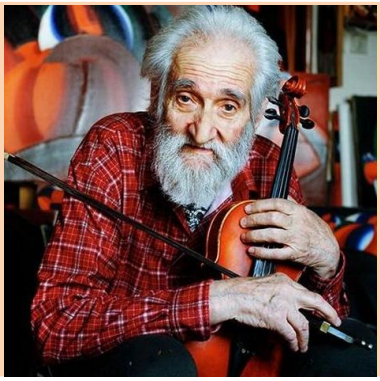
* 25. Januar 1688, Terchová
┼ 17. Mars 1713, Liptovský Mikuláš

Juraj Janosik blir ofte sammenlignet med den kjente Robin Hood. Han tok fra de rike og ga til de fattige. Han ble en legende i løpet av det korte livet hans. Men var han egentlig en helt, slik han blir beskrevet av mange forfattere, eller var han bare en vanlig kriminell? Det finnes forskjellige meninger. Sannheten er, som alltid, et sted midt imellom.

I folkeregistret står det at Juraj Janosik er sønnen til Martin Janosik, en vasall fra Terchova. Vi vet ikke mye om barndommen hans, men den var mest sannsynlig fylt med hardt arbeid. Da han var 18 ble han inspirert av ideen om opprør, så han ble rekruttert til rebell-troppene til Francis II. Rakoczi prøvde, med hjelp fra nobiliteten, å avskaffe Habsburg tronen. Unge Janosik ble tatt til fange etter det knusende nederlaget til rebellene i 1708, nærme Trencin. Løfter og trusler tvang han, som mange andre fanger, til å bli med i militær tjeneste på keiseren sin side. De gjorde ham til vokter av slottet Bytciansky, hvor han møtte en fengslet kriminell kaptein Tomas Uhorcik.

Uhorcik lærte han mysteriene rundt tyveri, og Janosik hjalp han med å rømme på høsten 1710. Etter at han ble løslatt fra militær tjeneste, dro Janosik tilbake til hans hjemby Terchova. Gjennom vintermånedene søkte han etter Uhorcik og tilba sin assistanse. Han kriminelle initiativ kom fra å stjele fra rike jødiske handelsmenn i Vsetin i Septemer 1711. Etter å ha bevist sine ferdigheter, ble Janosik leder av de kriminelle da han var 23 år. Etter 9 år med robbing, ga Uhorcik opp den ledende posisjonen og slo seg til ro i Klenovec som en ærlig innbygger under falsk navn, Martin Mravec. Janosiks gruppe stjal fra håndverkere, handelsmenn og rike herrer over hele den Nord-Vest liggende elva Vah. Senere spredde dette seg også videre til hele Slovakia, Polen og Moravia. De tok vanligvis penger, men også våpen og andre verdisaker. De ga goder fra kraftmennenes vogner til folk i nærmeste landsby.

Janosik ble tatt for første gang i høsten 1712, i Klenovec, hos Uhorcik hvor han var over vinteren. Sammen ble de fengslet i Hrachov, men de klarte å rømme etter å ha bestukket vaktene. De ble så tatt igjen hos Uhorcik i 1713. De ble tatt av Liptov soldater og ble overført til Vranov sin villa. Denne prosessen foregikk i mars 1713. De dømte Janosik til en lang-varende torturering, og ble så dømt til døden den 17. Mars 1713, ved å henges på en krok. Han var 25 år gammel. Etter Janosiks død ble Uhorcik sin egentlig identitet oppdaget. Han ble henrettet en måned senere. Like etter at Janosik døde, begynte legender om livet hans å spre seg, og folk ga han overnaturlige krefter. Han er en helt i mange folkesanger og folkehistorier. På begynnelsen av 1700-tallet ble han et symbol på opprør mot Ungarsk styre, ifølge Stur-generasjonen som slåss for å ha deres eget språk. Det ble også skrevet mange dikt, drama og filmer om han. Den siste er fra 2009, og jeg mener den er verdt å se. Skjebnen til Janosik, hans gruppe og andre kriminelle har blitt et vel brukt tema i Slovakiske musikaler og kunst, og mange kulturelle objekter er kalt opp etter han.

MILAN LALUHA

*11. november 1930, Tekovské Lužany
┼ 10. november 2013, Bratislava

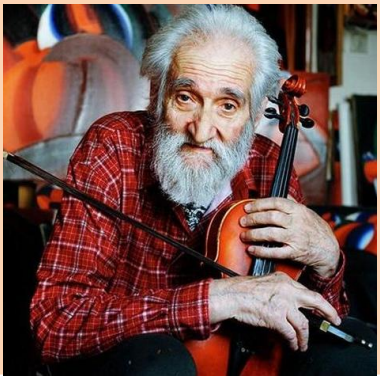
Maliar - svojim dielom prispel k rozvoju slovenského moderného umenia.

Milan Laluha bol významný slovenský maliar, ktorého dielo zaraďujeme do moderného umenia, konkrétnejšie do avantgardy. Istým spôsobom ho inšpiroval a z niektorých znakov čerpal od francúzskeho post-impresionistického maliara Paula Cézanna, ktorý položil základy kubizmu - smeru, ktorým sa aj Milan Laluha uberal a ktorým je orientované celá jeho tvorba.

Napriek tomu, že sa Laluha narodil v Tekovských Lužanoch, už ako mladý, asi dvadsaťročný chlapec sa presťahoval do dedinky na s názvom Dolná Mičiná, ktorú miloval a s ktorou bol celý život spätý. V tejto dedine sa Milan Laluha zrodil duchovne. Práve tu začal vnímať krásu slovenskej prírody a príbehy obyčajných ľudí z čoho potom vzišli aj témy preňho veľmi typické a charakteristické, od ktorých neupustil celý svoj život. Striktne ich dodržiaval, lebo boli jeho srdcu najmilšie, ba priam bol nimi posadnutý až do takej miery, že naozaj ani nič iné nemaľoval. Týmito témami bola dedina, stromy, domy, zátišia, ženy, muži, robotníci. Z nich sa rodilo neskutočné množstvo námetov, teda obmien týchto tém a ako aj samotný maliar tvrdil, mal v hlave toľko rôznych námetov, že by sa nezmestili do troch životov. Každé jeho dielo je v základoch rovnaké, no napriek tomu iné a jedinečné. Laluha je teda dôkazom, že je možné si zachovať svoju podstatu, umeleckú identitu, neriadiť sa tým čo je moderné a zároveň vždy držať krok s dobou. Jeho tvorba je toho dôkazom, keďže zachytáva v podstate obyčajný slovenský ľud. Jeho diela sú silno ľudovo a národne orientované, pričom si zachovávajú veľmi vysokú úroveň modernosti. Vyslúžili si uznanie a rešpekt vo vysokých európskych umeleckých kruhoch, o čo sa aj autor sám snažil.

Milan Laluha nebol amatérskym maliarom. Bol talentovaný a tiež mal svetu aj čo povedať. Svoje umelecké zručnosti získal na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave, kde ho učil nejeden známy slovenský maliar. Vo svojich začiatkoch sa Laluha z prevažnej časti venoval kresbe. Väčšinou kreslil dedinu a človeka. Snažil sa zachytiť ako na seba vzájomne pôsobia, ako sa ovplyvňujú. Neskôr v jeho tvorbe prevládla maľba a tu sa naplno ukázalo maliarove posolstvo a vyformoval sa jeho typický "laluhovský štýl" maľby. Podstatou jeho tvorby boli jeho základné farby, ktorých sa držal a ktoré vždy používal. Bola to sýta žltá, červená, modrá, oranžová, zelená, biela a čierna. Ďalej používal veľmi hrubé ťahy štetcom, ktoré na niektorých maľbách pripomínajú až ťah rukou. Vizuálnym základom jeho maľby je teda spojenie žiarivej sýtej farby a hrubého ťahu štetca do istých veľkoplošných veľmi špecifických tvarov, pomocou ktorých sa autor vyjadroval. V týchto tvaroch hľadáme jeho povestné domy, postavy dokonca celé krajinky, možno niekedy pre laika dokonca nespozorovateľných a nejasných, no napriek tomu veľavravných. Tvoril najmä proti komunistickému režimu, za čo mal istú dobu aj zákaz vystavovania svojich diel.

Ľudia majú tendenciu tvrdiť, že slovenské moderné a súčasné umenie je plné depresie a negativity, čo síce môže byť pravda, ale ktoré umenie také nie je? Každý umelec si prechádza svojimi temnými a svetlými obdobiami a tvorí ovplyvnený svojimi vlastnými zážitkami a emóciami. Na druhej strane máme nespočetné množstvo kvalitných diel a umelcov. Milan Laluha bol jedným z nich. V jeho dielach dominuje pozitivita a detská nevinnosť. Vďaka týmto vlastnostiam sa právom stal veľmi obľúbeným, oceňovaným a vyhľadávaným umelcom s obrovským prínosom pre slovenskú kultúru.

MILAN LALUHA

*11th November 1930, Tekovske Luzany
┼ 10th November 2013, Bratislava

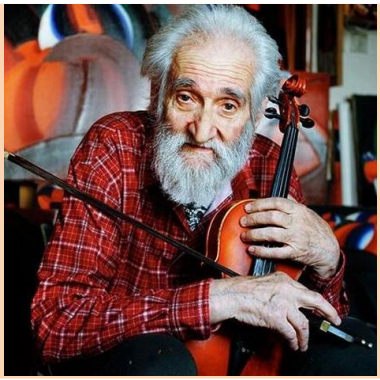
Painter - he contributed with his work of art
to the development of Slovak modern art.

Milan Laluha was a prominent Slovak painter, whose work belongs to modern art, more particularly, to the avant-garde.He was inspired by and borrowed some hallmarks from a French postimpressionist painter Paul Cézanne, who laid the foundations for cubism, a movement, which Milan Laluha followed and which is reflected in all his work.

Although Laluha was born in Tekovské Lužany, as a young approximately twenty-year old boy he moved to a small village called Dolná Mičiná, which he loved and stayed connected through all his life. In this village, Milan Laluha was born spiritually. There he started to perceive the beauty of the Slovak nature and stories of ordinary people, which later gave birth to themes very typical and characteristic for his work, themes to which he dedicated all his life and which he strictly adhered because he loved them and was even obsessed with them to the extent that he really did not paint anything else. The themes were village, trees, houses, still life, women, men, workers. They were the source of an unbelievable amount of ideas, that is variations of the main themes, which the artist claimed to have so many in his head that they would exceed three lives. Each of his work is essentially the same, yet different and unique. Laluha is a proof that it is possible to maintain one's essence, artistic identity, not to follow what is modern, yet always keep up with the times. His work is a proof of that, as it basically captures ordinary Slovak people. His pieces of art are strongly oriented towards people and the nation, while maintaining a very high level of modernity. They earned him recognition and respect in the top European artistic circles, which is what the author himself tried to achieve.

Milan Laluha was not an amateur painter. He was talented and had a lot to say to the world. He acquired his artistic skills at the College of Art in Bratislava, where he was taught by several renowned Slovak painters. In the beginning, Laluha focused mostly on drawing. He usually drew a village or a man. He tried to capture how the two interact, how they influence each other. Later on, painting became dominant in his work and manifested the author’s message in full force and developed his typical “Laluha style“ of painting. The essence of his work was his basic colours, which he adhered to and always used. It was rich yellow, red, blue, orange, green, white, and black. He used very thick brushstrokes, which in some of his work resemble handstrokes. Visual essence of his painting is a combination of a glowing rich colour and thick brushstrokes creating certain very specific large-area shapes, through which the author expressed himself. In these shapes, we seek his famed houses, figures, the whole landscapes, for uninitiated sometimes maybe unnoticeable or unclear, but certainly very telling. His work was directed mainly against the communist regime, which brought about a ban on exhibiting his art for some time.

People tend to say that Slovak modern and contemporary art is full of depression and negativity, which may be true, but which art is not like that? Every artist goes through dark and bright stages and creates under the influence of his own experiences and emotions. On the other hand, we have numerous high quality works of art and artists. Milan Laluha was one of them. Positivism and his childlike innocence dominate his work. Thanks to these qualitites he rightly became very popular, appreciated, and much sought after artist with enormous contribution to the Slovak culture.

MILAN LALUHA

*11. November 1930, Tekovske Luzany
┼ 10. November 2013, Bratislava

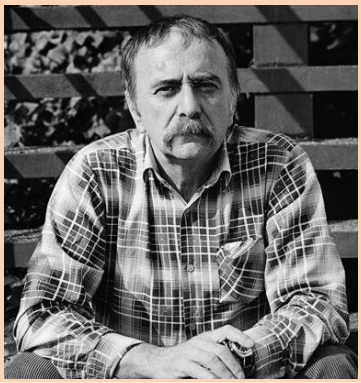
Maler – han bidro med sine kunstverk til utviklingen av slovakisk moderne kunst.

Milan Laluha var en prominent slovakisk maler, hans arbeid tilhører moderne kunst, mer spesifikt til avant-garde. Han ble inspirert av og lånte noen kjennetegn av den franske postimpresjonistmaleren Paul Cézanne. Ha la grunnlaget for kubismen, en bevegelse som Mila Laluha fulgte og reflekterte om i hans verk.

Selv om Laluha ble født i Tekovske Luzany, flyttet han som en ung, ca. tjue år gammel, gutt til en liten landsby kalt Dolna Micina, som han elsket og følte tilhørighet til resten av livet. I denne landsbyen ble hans spirituelle jeg født. Der begynte han å ta inn skjønnheten ved den slovakiske naturen og vanlige folks historier, som senere var begynnelsen på temaer som var veldig typiske for hans arbeid. Disse temaene dedikerte han livet sitt til, han var besatt av og elsket det så mye at han ikke malte noe annet. Temaene var landsbyer, trær, hus, fredelig liv, kvinner, menn og arbeidere. Dette var kilden til en utrolig mengde ideer, som hadde hadde så mange av at han hevdet det ville holde for tre liv. Essensen i verkene hans var det samme, men hvert verk er forskjellig og unikt. Lahula er et bevis på at det er mulig å beholde ens essens, kunstneriske identitet, ikke følge det moderne, men fortsatt følge med i tiden. Det gjorde han ved å fange opp vanlige slovakiske menneskers liv. Kunsten hans er sterkt rettet mot folket og nasjonen, mens han beholder moderne trekk. Det ga han annerkjennelse og respekt i de høyeste europeiske kunstneriske kretser, som er det han selv prøvde å oppnå.

Milan Laluha var ingen amatørkunster. Han var talentfull og hadde mye å fortelle verden. Han opparbeidet sine kunstneriske evner på College of Art i Bratislava, hvor han ble undervist av flere kjente slovakiske malere. I starten fokuserte Laluha på tegning. Han tegnet som oftest en landsby eller en mann. Han prøvde fange opp hvordan de samhandlet, hvordan de påvirket hverandre. Senere ble malingen dominerende i hans arbeid, og befestet hans budskap til det fulle og utviklet hans personlige malerstil. Essensen av hans arbeid var hans bruk av enkle farger, som han alltid brukte. Det var mye gul, rød, blå, oransje, grønn, hvit og svart. Han brukte veldig tykke strøk, som i hans arbeid tilsvarer håndstrøk. Det visuelle i verkene hans består av en kombinasjon av gjødende og rike farger og tykke strøk. Dette bruker han til å utrykke seg ved tydelige landskapsformer. I disse formene finner vi hans kjente hus, figurer og landskaper. Hans arbeid var rettet hovedsakelig mot det kommunistiske regime, som gjorde at det ble forbudt å utstille kunsten hans i en periode.

Folk sier ofte at den slovakiske moderne kunst var full av depresjon og negativitet. Noe som kan være sant, men kan man sette kunst i bås på den måten? Alle kunstnere går igjennom lyse og møre perioder av livet og når de lager kunst blir de påvirket av sine egne erfaringer og følelser. På en annen side har vi mange høykvalitets kunstverk og kunstnere, og Milan Laluha. Positivitet og barnslig uskyldighet er dominerende i hans arbeid. Takket være disse kvalitetene ble han veldig populær og satt pris på.

MILAN PAŠTÉKA

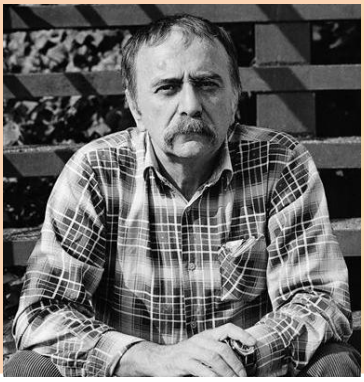
* 20.5.1931 Trenčín
┼ 23.9.1998 Voznica
Maliar, grafik, ilustrátor.
Zviditeľnil slovenské a česko-slovenské výtvarne umenie vo svete prostredníctvom rôznych výstav napr. v Paríži, Benátkach, Berlíne, Moskve, Káhire či New Yorku.

Milan Paštéka sa narodil v Trenčíne, detstvo však prežil v Rajci, v mestečku na strednom Slovensku. Pochádzal z učiteľskej rodiny. Jeho otec, Augustín Paštéka, patril medzi najlepších slovenských matematikov tej generácie. Okrem maľovania sa Milan venoval aj rybárčeniu a poľovníctvu. Napriek tomu, že jeho rodičia túžili po tom, aby študoval na Vysokej škole technickej, zapísal sa v Bratislave na Vysokú školu výtvarných umení. Štúdium ukončil v júni 1955 a následne sa presťahoval k rodičom na Kysuce, kde strávil dva dlhé roky. Práve tam pociťoval potrebu, byť v centre kultúrneho diania, a vrátiť sa naspäť do Bratislavy.

V počiatkoch jeho výtvarnej tvorby prevládal najmä vidiecky motív, postavy definovaných tvarov a farebné plochy. Obdobie v rokoch 1964 a 1965 je považované za rozhodujúci prelom v modernosti Paštékovho maliarstva. V jeho maľbe ubúdala predmetnosť a do popredia sa dostávala beztvará ľudská figúra v neurčitom pozadí a nekonkrétnom priestore. Týmto spôsobom zobrazoval vzťah jednotlivca a okolia, teda maliarsky vyjadrený existencionalizmus. Ku koncu jeho tvorby v deväťdesiatych rokoch sa dopracoval k totálnej abstrakcii.

Politická situácia v Československu, odrážajúcu sa aj vo sfére kultúrno-umeleckého prostredia, Paštékovu tvorivú činnosť obmedzovala. Odmietal sa podriadiť socialistickému realizmu a normám, a stratiť tak slobodu tvorby. Výsledkom bolo uzatvorenie sa do vlastného sveta, ktoré sa odrážalo v jeho kresliarskych i maliarskych dielach. Prvú výstavu v Galérii Cypriána Majerníka mu zatvorili v predvečer vernisáže. V roku 1965 vystavoval v Mestskej galérii, za čo ho postihla krutá kritika zo strany režimových maliarov. Paštéka však nebol jediný, ktorého tvorba bola okliešťená v dôsledku režimu a cenzúry. Zákaz vystavovať mali všetci rebeli, a hľadali spôsoby, ako sa s tým vysporiadať. Paštéka sa začal venovať inému materiálu - keramike. Okrem toho sa zaoberal ilustráciami literárnych diel a spolupracoval aj v oblasti filmov. Osemdesiate a deväťdesiate roky priniesli postupné uvoľňovanie umeleckej atmosféry a pre Paštéku slobodu tvorby, návrat na umeleckú scénu a úspech. Jeho život sa však tragicky skončil pri autohavárii v roku 1998.

Paštéka sa stal spoluzakladateľom Skupiny Mikuláša Galandu, ktorá bola prvou oficiálne povolenou umeleckou skupinou v Česko-Slovensku. S odstupom času je považovaný za najtalentovanejšieho z tejto skupiny. Jeho diela sú zastúpené pravdepodobne vo všetkých verejných galériách na Slovensku. Pre každého významnejšieho súkromného zberateľa je Paštékovo dielo „povinnou“ súčasťou zbierky. Aktuálne ceny jeho olejomalieb sa pohybujú okolo 50 000 eur za väčšie formáty a 15 000 eur za menšie. Momentálne prebieha v Galérii mesta Bratislavy retrospektívna výstava, ktorá je prierezom jeho 40-ročnej tvorby. Zaujímavosťou je aj fakt, že Paštékov syn Milan bol kedysi študentom Gymnázia Grösslingová.

MILAN PAŠTÉKA

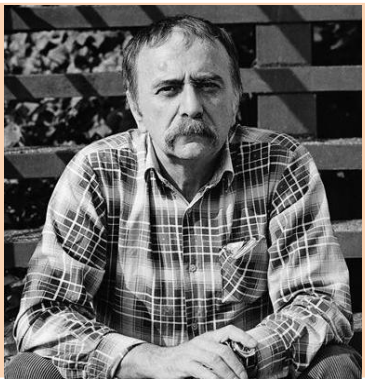
* 20th May 1931 Trenčín
┼ 23rd September 1998 Voznica
Painter, graphic artist, illstrator.
He drew attention to the Slovak and Czechoslovak fine artsin the world through various exhibitions e.g. in Paris, Venice, Berlin,Moscow, Cairo and New York.

Milan Paštéka was born in Trenčín, but he spent his childhood in Rajec, a small town located in central Slovakia. The surrounding countryside and the environment influenced him, as it reflected in his artistic creation. He came from a family of teachers. His father, Augustín Paštéka, was one of the best Slovak mathematicians of that generation. In addition to painting, he also enjoyed fishing and hunting. Despite his parents' wish to study at the Technical University, he applied for the Academy of Fine Arts in Bratislava. He graduated in June of 1955 and subsequently moved to Kysuce, to live with his parents, where he spent two long years. There he felt the need to be in the center of cultural happening, and return back to Bratislava.

At the beginning of his artistic creation, rural theme was dominating, as well as figures of defined shapes and colourful areas. The period between 1964 and 1965 is considered as a major breakthrough in modernity of Paštéka's painting. Decrease of concreteness and a prevalence of formless human figure in a vague, non-specific background. In this way, he showed a relationship between an individual and environment, therefore expressing existentialism by painting. At the end of his work in the nineties, his paintings were totally abstract.

The political situation in Czechoslovakia, reflecting also in the sphere of culture and arts, restricted Paštéka's creative activity. He refused to subordinate himself to socialist realism and its standards, and thus lost the freedom of creation. As a result, he entered his own world, which then reflected in his drawings and paintings. The first exhibition in the Gallery of Cyprian Majerník was closed in the evening of the vernissage. In 1965 he exhibited at the Municipal Gallery, for which he received criticism from the regime painters. However, Paštéka was not the only one whose production was curtailed due to the censorship and regime. All rebels were prohibited to exhibit their work, so they were looking for ways to deal with it. Paštéka started working with a different material – ceramics. Moreover, he made illustrations of literary works and was also involved in the film area. In the eighties and nineties, the artistic atmosphere changed, which meant the freedom of creation for him, a return to the art scene, and success. His life, however, ended tragically in a car crash in 1998.

Paštéka was a co-founder of the Group of Mikuláš Galanda, which was the first officially accepted art group in Czechoslovakia. With the benefit of hindsight, he is considered the most talented of the group. His works are likely to be exhibited in all public galleries in Slovakia. It is an "obligation" of every major private collector to own at least one painting by Paštéka. Actual prices of his oil paintings are around 50 000 Euros for larger formats and 15 000 Euros for smaller ones. The Bratislava City Gallery is currently hosting a retrospective exhibition of his paintings made throughout 40 years of work. An interesting fact is that Paštéka's son Milan was once a high school student at Gymnázium Grösslingová.

MILAN PAŠTÉKA

* 20. Mai 1931 Trenčín
┼ 23.September 1998 Voznica
Maler, kunstner, illustratør
Rettet oppmerksomhet mot slovakisk og tsjekkoslovakisk kunst gjennom utstillinger i byer som Paris, Venezia, Berlin, Moskva, Kairo og New York

Milan Paštéka ble født i Trenčín, men han tilbrakte sin barndom i den lille byen Rajec i Sentralslovakia. Landsbygdas natur og miljø påvirket ham, noe som gjenspeiles i hans kunstneriske verk. Familien hans besto av lærere. Faren hans, Augustin Paštéka, var en av Slovakias største matematikere på den tiden. Som ung likte Milan å male, men også å fiske og jakte, og han trosset sine foreldre ved å begynne på Academy of Fine Arts i Bratislava i stedet for det Technical University. Han fullførte studiet i juni 1955, for så å flytte til Kysuce og bo med sine foreldre i to lange år. Der følte han kallet etter å være i det kulturelle sentrum, og derfor flyttet han tilbake til Bratislava.

I begynnelsen av hans kunstneriske karriere dominerte et landlig tema i tillegg til klare figurer og fargerike områder. Perioden mellom 1964 og 1965 regnes som Paštékas store gjennombrudd. Hans verk ble mindre konkrete: Formløse, menneskelige skikkelser og diffuse bakgrunner ble vanlig. På denne måten viste han forholdet mellom individet og miljøet rundt. Mot slutten av hans karriere på 90-tallet, ble maleriene hans helt abstrakte.

Den politiske situasjonen i Tsjekkoslovakia, begrenset Pastekas kreative aktivitet. Han nektet å underordne seg til sosialistisk realisme and dens standarder og tapte dermed friheten til å produsere. Som et resultat entret han sin egen verden, som man så i maleriene og tegningene hans. Den første utstillingen in Gallery of Cyprian Majernik ble stengt på åpningskvelden. I 1965 hadde han utstilling på Municipal Gallery, og han fikk kritikk fra regimemalerne. Men Pasteka var ikke den eneste som fikk produksjonen sin fjerna på grunn av sensurering. Alle opprørerne ble hindret å utføre arbeidet sitt, så opprørerne så etter måter å komme rundt det. Pasteka startet å arbeide med keramikk, illustrasjoner av litterært arbeid og film. På 80- og 90-tallet ble den kunstneriske atmosfæren endret, som gjorde at Pasteka endelig fikk arbeide fritt, og han returnerte til kunstscenen. Livet hans endte tragisk i en bilulykke i 1998. Pasteka var medgrunnlegger av Group of Mikulas Galanda, som var den første offisielt aksepterte kunstgruppen i Tsjekkoslovakia. I ettertid ser man at han var den mest talentfulle i gruppen. Arbeidet hans vil sansynligvis bli vist i alle offentlige gallerier i Slovakia. Det er en forpliktelse for hver samler å eie minst ett maleri av Pasteka. Prisene på oljemaleriene hans ligger på 50 000 euro for store malerier og 15 000 for mindre malerier. The Bratislava City Gallery arrangerer for tiden en retroperspektiv utstilling av hans malerier gjennom 40 års arbeid. En interessant fakta er at Pastekas sønn, Milan engang var en High School student på Gymnazium Grösslingova.

ALBÍN BRUNOVSKÝ

*25.12. 1935
┼ 20.1. 1997, Bratislava, Slovakia

Maliar, grafik, autor grafiky bankoviek ČS korún, pedagóg na VŠVÚ v Bratislave.

Albín Brunovský sa narodil na Prvý sviatok Vianočný roku 1935 v malej dedinke Zohor na Záhorí. Vo svojom okolí nemal žiadne pozoruhodné umelecké pamiatky. „Vyrástol som v zelenine“ tvrdí o sebe s humorom. Ako malý bol svedkom druhej svetovej vojny, v dome jeho rodičov zriadili Sovieti lazaret a on pomáhal sanitárom so zranenými. Ako školák mal veľmi rád výlety do prírody, a domnieval sa, že tie boli príčinou jeho lásky k romantizmu.

Po vychodení strednej školy študoval na Oddelení voľnej grafiky a ilustrácie na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave, kde študoval pod Vincentom Hložníkom. Jeho práce majú zjavný surrealistický nádych. Tvoril aj voľnú grafiku, aj ilustrácie do kníh. Pri svojej práci využíval staré a málo používané techniky ako napríklad škrabanú litografiu, kameňorytinu alebo lept. Grafici sa týmto technikám vyhýbali pre ich spojitosť s „prežitou“ érou starého umenia a akademizmu v 19. storočí. Albín Brunovský v tomto druhu tvorby ale prerazil.

Rok 1963 bol dôležitým predelom v jeho živote. Dostal totiž možnosť svoje diela vystaviť v Bratislave a na Pražskom hrade. Prvé ocenenie dostal v roku 1964 na VIII Mostra Internazionale di Bianco e Nero v Lugane za lept Hudobníci. V roku 1965 získava cenu Cypriána Majerníka a otvára výstavy v Prahe, Dortmunde, Oberhausene.

Neskôr nastáva u Brunovského mierny odklon od surrealistických tendencií absurdity a individualizmu. Brunovský si vytvára vlastný názor, ktorý definuje ako „manierizmus“ – jeho práce majú stále nádych fantázie, ale zároveň moralizujú a kriticky reagujú na rôzne situácie v spoločnosti.

V roku 1969, na vrchole svojej kariéry grafika, začína Albín Brunovský maľovať. Nemaľuje ale na plátno, ale na vzácne drevo, perzský orech, ktorý ponecháva v silnejších doskách, s prírodnými nepravidelnými okrajmi. Pri maľovaní kombinuje akvarel, temperu, olejové lazúry i pastel. Pri maľovaní sa opäť necháva inšpirovať staršími obdobiami, napríklad holandským maliarom z 15. storočia Hieronymom Boschom. V roku 1971 predstavil svoju maliarsku tvorbu na výstave v Bratislave pod názvom Farebné sny.

Rok 1972 je ďalším medzníkom v Brunovského tvorbe – maľuje obraz Prechádzka Záhorím, opis jeho rodného kraja. Jeho obrazy domova sú o niečo realistickejšími, ako jeho doterajšia tvorba. Neskôr prechádzajú jeho obrazy Záhoria až do senzualizmu, kde sa snaží vytvoriť obraz „krajší ako príroda“.

Čo sa týka jeho prínosu spoločnosti, tvoril ilustrácie moderných aj klasických diel – predovšetkým rozprávok, napríklad ilustroval dielo H. CH. Andersena, ako aj Modrú knihu rozprávok od Ľ. Feldeka. Tvoril aj úžitkovú grafiku, čím sa dostal do povedomia širokej verejnosti. Vytvoril grafiku rôznych poštových známok, na témy Bratislava, 30 rokov Vysokej školy výtvarných umení, Bedřich Smetana alebo 125. výročie Matice slovenskej. Jeho pravdepodobne najznámejším dielom je grafika Československých bankoviek a sedem obrazov vo vstupnej sále Národnej rady Slovenskej republiky.

ALBÍN BRUNOVSKÝ

*25th December 1935, Zohor
┼ 20th January 1997, Bratislava

Painter, graphic artist, author of the art used on banknotes of Czechoslovakia, a pedagogue at the Academy of Fine Arts and Design in Bratislava.

Albin Brunovsky was born on Christmas Day in 1935 in a small village Zohor in the Záhorie region. He had no remarkable artistic landmarks in his neighborhood. "I grew up on vegetables," he says about himself with humor. When he was little he witnessed the Second World War; the Soviets set up a hospital in the house of his parents, and he helped the doctors to tend the wounded soldiers. As a schoolboy he loved trips to nature and considered them as the cause of his love for surrealism.

After finishing a high school he studied at the Department of Graphic Art and Illustration at the Academy of Fine Arts and Design in Bratislava, where he studied in conducting under Vincent Hložník. His works have a marked surrealist touch. His production included free graphics and illustrations in books. He used the old and rarely used techniques such as a scratch lithography, lithogravure or lept. Graphic designers avoided these techniques for their connection to the "left-over" era of old art and academicism of the 19th century.

The year 1963 was an important milestone in his life. He got an opportunity to display his works in Bratislava and in the Prague Castle. He received his first award in 1964 at the VIII Mostra Internazionale di Bianco e Nero in Lugano for his engraving „Musicians“. In 1965 he received the Award of Cyprian Majerník and opened exhibitions in Prague, Dortmund and Oberhausen.

A slight diversion from his surrealistic tendencies of absurdity and individualism occurred later. Brunovský created his own view which is defined as "mannerism" - his works still had the touch of fantasy, but they were also moralizing and critically responded to different situations in society.

In 1969, at the peak of his career in graphics, he began to paint. He did not paint on canvas but on Persian walnut, on slabs with natural irregular edges. His paintings combined watercolour, tempera, oil glazing and pastel. His painting technique was inspired by Dutch painters of the 15th century, for example Hieronymus Bosch. In 1971 he presented his paintings at an exhibition in Bratislava called Colourful dreams.

Another milestone in his work was in 1972- he painted the picture „A Walk Through Záhorie“ , a description of his native land. His paintings of home were a bit more realistic, unlike an earlier work. Later he passed his paintings of Záhorie to sensualism which was trying to create an image "more beautiful than nature."

Regarding his contribution to society, he created illustrations of modern and classical works - especially fairy tales, such as the work of H. CH. Andersen and the Blue book of stories by Ľ. Feldek. He also created commercial arts, postage stamps of Bratislava, 30 years of the Academy of Fine Arts, Bedrich Smetana, and the 125th anniversary of Matica Slovenská. His most famous work is probably the graphics of Czechoslovakia banknotes and seven paintings in the entrance hall of the National Council of the Slovak Republic.

BOŽENA SLANČÍKOVÁ TIMRAVA

* 2.10.1867 Polichno
┼ 27.11.1951 Lučenec

Prozaička a dramatička.
Jedna z prvých slovenských autorov, ktorí nenechali svoje postavy trpieť. Postavili sa životu, ktorý ich utláčal.

Božena Slančíková Timrava sa narodila do rodiny evanjelického pastora. Mala desať súrodencov, no len šesť z nich sa dožilo dospelosti. Ona a jej sestry navštevovali školu len dva roky. Potom boli učené V rodine Slančíkovcov bol veľký záujem o literatúru. Ona a jej sestra Irena publikovali ručne písaný časopis nazvaný Ratolesť. Práve vtedy prvý krát použila svoj pseudonym Timrava. Pochádzal z názvu malého jazierka kde rada sedávala počas písania. Timrava tiež napísala veľa básní a ich zbierka sa nazýva Pesničky. Obsahovala okolo 140 jej básní.

Jej prvá próza bola publikovaná v Slovenských novinách roku 1893. Bola to poviedka s názvom Za koho ísť? Je to príbeh mestskej dievčiny, ktorá si hľadá a neskôr aj nájde, dedinského chlapca. Tento príbeh je zameraný na psychické reakcie hlavnej postavy a jej vnútorného sveta. Toto dielo obsahuje určitú dávku irónie.

Okrem tohto napísala okolo 10 ďalších poviedok, 17 noviel a tri drámy. V roku 1937 obdržala národnú cenu za jednu z jej noviel a v roku 1947 získala titul Národná umelkyňa.

Timrava mala pomerne ťažký život. Nemala poriadnu prácu a nikdy nebola vydatá a preto mala finančné problémy. Prvá svetová vojna ju skutočne zasiahla. Ale to, čo ju opäť urobilo šťastnejšou, bola deklarácia Československa. Vtedy získala prácu ako učiteľka v škôlke a cítila, že jej život by mohol byť opäť lepší. Ale potom prišla druhá svetová vojna a ona to zobrala veľmi zle. Po skončení vojny odišla bývať k sestre do Lučenca, kde prežila svojich posledných pár rokov.

Timrava takmer celý svoj živor prežila v dvoch malých dedinách a my to môžeme cítiť z jej tvorby. Vďaka tomuto faktu spoznala bežných ľudí s ich dobrými, ale aj zlými stránkami. Jej tvorba je taktiež známa nedostatkom citov – postavy v jej tvorbe, väčšinou ženy, schovávajú svoje pocity.

Príbeh v jej tvorbe nie je tou najpodstatnejšou časťou. Snaží sa zamerať na vnútorný svet a psychiku jej postáv. Tie síce často niečo cítia, no povedia niečo celkom iné. Ženy v jej dielach nie sú symbolom krásy a nehy. Sú panovačné a tvrdé, bojujú za rovnosť. Tieto ženy prestali bojovať o lásku, pretože chápu, že peniaze a majetok sú veci, na ktorých v živote záleží. Ony tomu podliehajú napriek tomu, že s tým celkom nesúhlasia. Láska je častým hlavným motívom jej príbehov ale nikdy nezachádza do sentimentálnosti. Dôležitou vecou jej tvorby sú taktiež vnútorné monológy postáv, ktoré sú mnohokrát dramatickejšie ako dej sám o sebe. Timrava tiež kritizuje vysťahovalectvo.

Toto sú dôvody, prečo je Timrava považovaná za jednu z najväčších ženských autoriek Slovenska.

BOŽENA SLANČÍKOVÁ TIMRAVA

* 2nd October 1867 Polichno
┼ 27th November 1951 Lučenec
Novelist, short story writer and playwright.
She was one of the first Slovak authors that didn't let her characters suffer. They rose up against life that held them down.

Božena Slančíková Timrava was born into a family of a Lutheran pastor. She had ten siblings but only six of them survived to adulthood. She and her sisters visited school for two years. Then they were taught by their father.

There was a big interest in literature in her family. She and her sister Irene published a handwritten journal called Ratolesť. That was the time she used her pen name Timrava. It was taken from the name of a small lake were she liked to sit while writing. She also wrote a book with poems called Pesničky. It contained about 140 of her poems.

Her first prose was published in the Slovak newspaper in year 1893. It was a short story called "Za koho ísť?" It's a story about a civic girl, who finds and marries a country boy. The story is focused on psychical reactions of the main character and her inner world. It includes certain amount of irony.

Apart from this, she wrote about 10 other short stories, 17 novellas and 3 dramas. In 1937 she got a state award for one of her novellas and in 1947 she was awarded National artist.

She had pretty tough life. She did not have a proper job and was never married. That is why she had trouble with money. World War I really got her down. The thing that made her happier again was the declaration of Czechoslovakia. Then she got a job as a teacher in a kindergarten and she felt that her life could get a little better. But then World War II came and she took it really bad. When the war ended, she left to her sister's house in Lučenec, where she spent the last years of her life.

Timrava lived her whole live in two small villages and we can feel it from her work. Thanks to this fact, she got to know common people with both their good and bad personal characteristics. Her work is also known for lack of feelings – characters in her work, mostly women, often hide their feelings.

The story is not the most important part but she tries to focus on the inner world and psychology of the characters. They often feel something but say something different. The women of her work are not the symbol of beauty and tenderness. They are bossy and tough, they fight for equality. These women stopped fighting for love because they see that money and possession is what life is about and they submit to it even though they do not agree with it. Love is often the main motive of her stories but she never goes sentimental about it. Also the important thing about her work are the inner monologues of her characters, which are often more dramatic then the action itself. Timrava also criticizes emigration.

These are the reasons why Timrava is considered as one of the biggest female authors of Slovakia.

BOŽENA SLANČÍKOVÁ TIMRAVA

* 2. Oktober 1867 Polichno
┼ 27. November 1951 Lučenec

Božena Slančíková Timrava var en forfatter og manusskriver. Hun var den første slovenske forfatteren som ikke lot sine karakterer lide, og heller lot de stod opp mot det live som holdt dem nede. Božena Slančíková Timrave ble født in i en familie med en luthersk prest. Hun hadde ti søsken, men bare seks av dem overlevde barndommen. Hun og søstrene sine fikk skoleplass i to år, før de så måtte bli lært opp av faren deres.

I familien hennes var det en stor interesse innenfor litteratur, og hun og søsteren sin Irene publiserte en håndskreven avis som het «Ratolest». På den tiden tokk hun kallenavnet Timrava, som hun tokk fra en liten innsjø hun likte å sitte ved da hun skrev. Hun ga også ut en diktsamling som inneholdt rundt 140 av hennes dikt.

Hennes først tekst ble gitt ut i den slovakiske avisen i 1893, og det var en novelle som het «Za koho its?». Den handlet om en sivilisert Jente som gifter seg med en bondegutt. Historien fokuserer på de fysiske reaksjonene til hovedpersonen, hennes tanker og følelser. Novellen har en liten mengde med ironi.

Uten om dette, så skrev hun rundt 10 noveller, 17 romaner og 3 dramaer. I 1937 fikk hun en landspris for en av novellene sine, og i 1947 fikk hun prisen for beste forfatter.

Hun hadde et ganske vanskelig liv, uten en ordentlig jobb. Siden hun aldri ble gift hadde hun også pengeproblemer. Etter første verdenskrig virket livet ganske håpløst og ferdig. Men etter Tsjekkoslovakias frigjøring fikk hun en litt lysere fremtid. Hun fikk seg en jobb, og frem til andre verdenskrig hadde hun det fint. Etter andre verdenskrig flyttet hun til søsteren sin, hvor hun tilbragte sine siste år før hun døde i 1951. Timarava vokste opp og tilbragte sine dager i to små landsbyer. Landsbyene påvirket skrivestilen hennes, og det er lett å se dette i tekstene og diktene hennes. Hun beskriver innbyggerne i landsbyene, både de gode og dårlige sidene. Tekstene hun skrev er kjent for å være tomme av følelser og farge, hvor hovedpersonene gjemmer sine følelser.

Historien om hennes liv er kanskje ikke den viktigste delen, men psykologien og tankene til karakterene er i fokus. Hovedpersonene har ofte to forskjellige deler. En del er den hemmelige indre tankegangen, og den andre er den offentlige fronten de oppholder. Kvinnene i fortellingene har gitt opp på kjærlighet og lykke, for de ser at penger og eiendeler er det som er viktig. Kvinnene er ikke det typiske symbolet på skjønnhet, de er sjefete og tøffe, og kjemper for likhet. Dette er noen av grunnene til at hun blir sett på som en av de viktigste kvinnelige forfatterne fra Slovakia.

JOZEF MURGAŠ

*17.2.1864
┼ 11.5.1929,Wilkes Barre

Vynálezca - zariadenie na bezdrôtovú telegrafiu.

Email. Mobil. Rádio. Skype. Novoročný prejav pána prezidenta. Svet mohol vyzerať úplne inak nebyť jedného neobyčajného študenta maľby pochádzajúceho z malej obce, neďaleko Banskej Bystrice. Nie, nie je to preklep, skutočne, ide o študenta maľby. Hovorím o slovenskom rodákovi, umelcovi a vynálezcovi, Jozefovi Murgašovi.

Jozef Murgaš sa narodil v Jabríkovej (dnes súčasť Tajova) 17. februára 1864. Už počas základnej školy vynikal najmä v kreslení a prírodných vedách. Po ukončení 4. triedy mal záujem o štúdium prírodných vied avšak pochádzal z chudobnej rodiny roľníka a tak si musel zvoliť cestu katolíckeho farára. Po dvojročnom seminári v Bratislave pokračoval v štúdiách v Ostrihome a Banskej Bystrici a stal sa kaplánom v Dubovej. Neskôr študoval maliarstvo v Budapešti, potom štyri roky na akadémii výtvarného umenia v Mníchove. Tak ako mnohí Slováci, aj Jozef Murgaš v roku 1896 šiel hľadať šťastie do Ameriky. Usadil sa v novozaloženej baníckej obci Wilkes Barre, kde žilo asi 300 slovenských rodín, práve tu sa začal bližšie zaujímať o elektrotechniku. Začal s pokusmi a 2. októbra 1903 podal Jozef Murgaš vo Washingtone svoju prvú prihlášku na uznanie patentu (10. mája 1904 mu federálny patentový úrad pridelil hneď dva patenty). Prvým patentom sa stalo Zariadenie na bezdrôtovú telegrafiu a druhým Spôsob prenášania správ bezdrôtovou telegrafiou.

Murgašovo zariadenie na bezdrôtovú telegrafiu vyriešilo nedostatky v dovtedy používanom Marconiho systéme. Marconiho systém spočíval vo vysielaní v Morseovej abecede, takže správy sa líšili dĺžkou signálu čo malo za následky všelijaké nepresnosti ako napríklad splývanie bodiek a čiarok. Murgašovi sa tento typ komunikácie podarilo pretvoriť a to tak že správy sa líšili tónom a nie dĺžkou, čím mohlo byť zariadenie bezdrôtové. Takto vznikol jeho najvýznamnejší vynález menom Ton-system.

Jeho najväčším úspechom bol prenos zvuku medzi mestečkami Wilkes Barre a Scranton v USA vo vzdialenosti 30 km. Išlo o zapisovaný rozhovor, pred svedkami medzi starostami týchto dvoch miest. Odvtedy sa o Jozefovi Murgašovi hovorilo ako o vynálezcovi prvého rádia.

Jozefovi Murgašovi sa však pripisuje ďalšia rada patentov ako napríklad navijak na rybársky prút alebo magnetický detektor či prístroj na výrobu elektrických oscilácií.

Počas prvej svetovej vojny sa Jozef Murgaš podieľal na vytvorení spoločného štátu Čechov a Slovákov v Československej republike. Dôkazom je aj jeho podpis na Pittsburskej dohode. Takisto zorganizoval zbierku s výťažkom 1 milión dolárov na pomoc Slovákov. V roku 1920 sa Jozef Murgaš vrátil na Slovensko vyučovať elektrotechniku, avšak znemožnili mu to úrady z dôvodu nedostatočného vzdelania a tak sa znechutený vrátil späť do Spojených štátov. Zomrel 11. mája 1929 vo Wilkes Barre.

JOZEF MURGAŠ

*17th February 1864
┼ 11th May 1929, Wilkes Barre

Inventor - wireless telegraph apparatus.

An Email. A Mobile Phone. Radio. Skype. Mr. President New Year´s speech. World could have been totally different if one extraordinary student of arts had not been born. I am talking about a Slovak inventor Joseph Murgaš.

Joseph Murgaš was born on 17th February 1864, in a small village called Jabríková (nowadays it is a part of Tajov). When he attended an elementary school, he was already an exceptional painter and he exceeded in science as well. After the end of the 4th grade he was interested in science but he was born to a poor farmer's family so he decided to be a catholic pastor. After a two-year seminar in Bratislava he continued his studies in Esztergom and Banská Bystrica then he became a chaplain in Dubová. Later he studied painting in Budapest, then for four years at the Academy of Fine Arts in Munich. In 1896 Joseph Murgaš, as many other Slovaks, emigrated to the USA. He settled in the newly established mining village, Wilkes Barre, where over 300 Slovak families were already living. This is where his serious interest in electronics began. He started to do experiments and on 2nd October 1903 he applied for a patent for the 1st time. His first patent was the Wireless telegraph apparatus another was the Method of communicating intelligence by wireless telegraphy.

Murgaš wireless telegraph apparatus solved drawbacks of previously used Marconi system. Marconi's system was based on the Morse code, therefore messages had different length of signal which resulted in errors. Murgaš succeeded in redesigning this mechanism so that messages had different tone, not length. Therefore the apparatus could be wireless. This is how his most famous invention called Ton-system was created.

His greatest success was a transfer of sound between the towns of Wilkes Barre and Scranton in USA which are in distance of 30 km. It was a recorded conversation in front of witnesses, between mayors of these two towns. Since then, he is known as the inventor of the first radio.

However, he has registered many other patents like Spinning reel for fishing rod, Magnetic detector or Apparatus for making electrical oscillations.

During World War I Joseph Murgaš collaborated on creating joint state of Czechs and Slovaks. His signature on Pittsburg Agreement is a proof. He also organized a collection to help Slovaks which had a yield of 1 million dollars. In 1920 he returned to Slovakia to teach electric engineering but he was banned from teaching because he did not have sufficient education so he went back to the USA. He died on 11th May 1929 in Wilkes Barre.

JOSEPH MURGAŠ

*17. Februar 1864
┼ 11. Mai 1929, Wilkes Barre

Oppfinner – trådløs telegraf

En e-post. En mobiltelefon. Radio. Skype. Presidentens nyttårstale. Verden kunne ha vært helt annerledes hvis en ekstraordinær kunststudent ikke hadde blitt født. Jeg snakker om en slovakisk oppfinner, Joseph Murgas.

Joseph Murgas ble født 17. februar 1864 i den lille landsbyen Jabrikova (disse dager er den en del av Tajov). Da han gikk på barneskolen var han allerede en enestående maler og flink i vitenskap. I slutten av fjerde klasse var han interessert i vitenskap, men han var født inn i en fattig bondefamilie så han valgte å bli en katolsk pastor. Etter et toårig studie i Bratislava fortsatte han studiene sine i Esztergom og Banska Bystrica. Deretter ble han en prest i Dubova. Senere studerte han malerkunst, først i Budapest og deretter fire år på the Academy of Fine Arts i München. I 1986 emigrerte Joseph Murgas, som mange andre slovaker, til USA. Han slo seg ned i en nyetablert gruveby, Wilkes Barre, hvor det allerede bodde over 300 slovakiske familier. Det var her interessen hans for elektronikk begynte. Han begynte å eksperimentere, og andre oktober 1903 søkte han om patent for første gang. Hans første patent var på det trådløse telegrafsystemet. En annen patent var etterretningstjenesten via trådløs telegrafi.

Murgaš trådløse telegraf løste ulempene til den tidligere Marconi systemet. Marconi systemet var basert på morse koder, derfor hadde meldinger ulik lengde av signaler som resulterte i feil. Murgaš lyktes i å redesigne denne maskinen slik at meldingene hadde ulik tone, ikke lengde. Derfor kunne apparatet være trådløst. Dette er hvordan hans mest kjente oppfinnelse kalt Tonsystemet ble oppfunnet.

Hans beste suksess var en transformerer mellom byene Wilkies Barre and Scranton i USA, som har en avstand på 30 km. Det var en samtale som ble tatt opp foran vitner, mellom borgemesterne i disse byene. Siden da, er han kjent som oppfinneren av den første radioen.

Uansett, har han registrert mange andre patenter som fiske snelle for fiskestangen, magnetisk detektor eller apparater for elektriske bevegelser.

Gjennom første verdenskrig, samarbeidet Joseph Murgaš om å slå sammen Tsjekkia og Slovakia. Hans signatur på Pittsburg Agreement er et bevis på dette. Han organiserte også innsamlinger for å hjelpe slovakene som hadde en gjeld på en million dollar. I 1920 returnerte han til Slovakia for å lære andre om elektroteknikk, men han var bannlyst fra å lære bort fordi han ikke hadde tilstrekkelig utdanning så han dro tilbake til USA. Han døde 11 Mai 1929 i Wilkes Barre.

MILAN RASTISLAV ŠTEFÁNIK

* 21.7. 1880, Košariská
┼ 4.5. 1919, Ivanka pri Dunaji

Bol astronóm, politik a generál Francúzskej armády. Aj jeho zásluhou sa Slovensko stalo nezávislým štátom (spolu s Českom).

Detstvo a mladosť

Milan Rastislav Štefánik sa narodil 21.7.1880 v malom mestečku nazývanom Košariská. Narodil sa do rodiny evanjelického kňaza - Pavla Štefánika. Narodil sa ako šieste dieťa a mal jedenásť súrodencov. Žili v ťažkých podmienkach. Milan strávil celé detstvo s knihami a časopismi. Začal navštevovať strednú školu v Bratislave. Bol vynikajúci študent. Po strednej škole sa rozhodol študovať stavebné inžinierstvo v Prahe. Ďalší rok skončil s týmto oborom a začal študovať astronómiu. Spravil dizertačnú prácu s názvom "Nové hviezdy a Nová Cassiopeia". Spravil všetky potrebné skúšky a promoval za doktora filozofie v roku 1904 v Prahe.

Vedecká kariéra

Milan R. Štefánik pracoval v Paríži. Jeho cieľom bolo pracovať popri dvoch najslávnejších astronómoch - Camilliovi Flammorionovi a Julesovi Janssenovi. Jeho najväčší vedecký úspech nastal v roku 1906, kedy publikoval sedem vedeckých prác. Valné zhromaždenie Francúzskej astronomickej spoločnosti mu udelilo v roku 1907 Janssenovu cenu.V roku 1910 vyslali Štefánika na Tahiti pozorovať Halleyho kométu. Strávil tam nasledujúcich 10 mesiacov. Nasledujúce dva roky sa venoval štúdiám zatmenia slnka. Jeho výskum mal najlepšie výsledky. Štefánik zistil, že je vážne chorý. Mal veľké zdravotné problémy so žalúdkom a musel ísť na operáciu. Po zotavení ho zastihla správa o vypuknutí Prvej svetovej vojny (1914).

Vojenská kariéra

Začiatok vojny Štefánika neprekvapil. Predpokladal to už niekoľko rokov. Vo vojne videl možnosť, aby sa Slovensko stalo nezávislým štátom. Kvôli jeho zdravotným problémom išiel na front až v roku 1915. Bol pilotom a dôstojníkom. Štefánik sa vrátil späť do Paríža, aby prezentoval plán Československého štátu. O 4 roky neskôr plán prešiel. Štefánik sa rozhodol, že sa vráti na Slovensko, no keď letel ponad Ivankou pri Dunaji, (malé mestečko pri hlavnom meste Slovenska), jeho lietadlo sa zrútilo k zemi a Štefánik umrel. Za haváriu vraj mohlo zlé počasie alebo technická porucha lietadla.

MILAN RASTISLAV ŠTEFÁNIK

* 21th July 1880, Košariská
┼ 4th May 1919, Ivanka pri Dunaji

He was an astronomer, a politician and a general of the French army. Thanks to him (but not only him), Slovakia became an independent state (with Czech).

Childhood and youth

Milan Rastislav Štefánik was born on 21th July 1880 in a small Slovak town called Košariská. He was born in a family of an evangelist priest - Pavol Štefánik. He was born as the 6th child and he had 11 siblings. They lived in difficult conditions. Milan spent all of his childhood with books and magazines. He attended a high school in Bratislava. He was an excellent student. After the high school he attended a university in Prague where he was studying constructional engineering. After one year he left constructional engineering and started to study astronomy. He wrote a dissertation called "The new stars and New Cassiopeia". He passed all necessary exams and he graduated as a doctor of philosophy in 1904 in Prague.

Science career

Milan R. Štefánik worked in Paris. His goal was to work with two most famous astronomers - Camill Flammarion and Jules Janssen. His biggest scientific achievement was in 1906, when he published seven scientific works. The General Assembly of the French Astronomical Society awarded Janssen prize to Štefánik in 1907. Štefánik was sent to Tahiti to observe Halley's Comet in 1910. He spent 10 months there. The next two years he devoted himself to the study of the solar eclipse. His research got the best results. Štefánik found out that he was ill. He had serious health problems with his stomach. He had to undergo an operation. After the recovery he received a message of outbreak of the First World War (1914).

Military career

The beginning of the war did not surprise Štefánik. He had predicted it several years ago. During the war he saw an opportunity for Slovakia to become independent. Because of his health problems he came to the front in 1915. He was a pilot and a commissioned officer. Štefánik came back to Paris and tried to present the plan of the Czechoslovak state. Four years later the plan was accepted. Štefánik decided to come back to Slovakia but when he was flying above Ivanka pri Dunaji (a small town near the capital city of Slovakia) his plane fell down and he died. This accident probably happened because of bad weather or technical failure of the aircraft.

MILAN RASTISLAV ŠTEFÁNIK

* 21. Juli 1880, Košariská
┼ 4. Mai 1919, Ivanka pri Dunaji

Han var en astronom, politiker og en general for den franske armé. Grunnet hans arbeidet (med hjelp av andre), ble Slovakia en uavhengig stat (sammen med Tsjekkia).

Barndom og ungdomsår

Milan Ratislav Štefánik var født 21 Juli 1880 i en liten slovakisk by ved navn Košariská. Han var født inn i en familie av en evangelisk prest – Pavol Štefánik. Han var det sjette barnet og hadde 11 søsken. De levde i harde forhold. Milan brukte mesteparten av sine ungdomsår til å lese bøker og magasiner. Han dro på videregående i Bratislava og var en underbar student. Etter videregående dro han til et universitet i Prague hvor han studerte for å bli en konstruksjonsingenør. Etter et år sluttet han med det studiet og begynte å lese om astronomi. Han skrev en avhandling som het «De nye stjernene og nye Cassiopeia». Han bestod alle de nødvendige eksamene og han fikk vitnemål som doktor i filosofi i Prague 1914.

Vitenskapelig karriere

Milan R. Štefánik arbeidet I Paris. Målet hans var å arbeide med de to største astronomene - Camill Flammarion og Jules Janssen. Hans største vitenskapelige prestasjon var i 1906, da han utga sju vitenskapelige verk. Det fransk astronomiske samfunnets generalkomite tildelte Janssen prisen til Štefánik i 1907. Štefánik var sendt til Tahiti for å observere Halleys komet i 1910. Han tilbrakte de neste ti månedene der. De neste to årene henga han seg selv til studier om solformørkelser. Forskningen hans fikk de beste resultater. Štefánik fant ut av at han var syk. Han hadde alvorlige problemer med magen. Han måtte operere. Etter han ble frisk fikk han beskjed om at første verdenskrig (1914) hadde brutt ut.

Militær karriere

Begynnelsen av krigen overasket ikke Štefánik. Allerede flere år før hadde han forutsett den. Under krigen så han en mulighet til å gjøre Slovakia uavhengig. På grunn av hans helseproblemer kom han først ut i frontlinjene i 1915. Han var pilot og offiser. Štefánik kom tilbake til Paris og prøvde å presentere planen sin for Tsjekkoslovakia. Fire år seinere ble planen akseptert. Štefánik bestemte seg for å komme tilbake til Slovakia, men mens han fløy over Ivanka Pri Dunaji (en liten by nær hovedstaten i Slovakia) styrtet flyet og han døde. Styrtet var sannsynligvis forårsaket v dårlig vær eller tekniske problemer.

AUREL STODOLA

*10. 5. 1859, Liptovský Mikuláš, Slovensko
┼ 25. 12. 1942, Zürich, Švajčiarsko

Technik, vedec, vynálezca - projekcia a stavba parných a spaľovacích turbín, konštrukcia jedného z prvých tepelných čerpadiel.

Celým menom Aurel Bohuslav Stodola. Narodil sa v obci Vrbica, ktorá je dnes už súčasťou mesta Liptovský Mikuláš. Po svojej maturite na Vyššej štátnej škole v Košiciach odišiel v roku 1876 študovať techniku do Budapešti. Odtiaľ pokračoval do švajčiarskeho Zürichu, kde od roku 1877 študoval strojné inžinierstvo. Následne v rokoch 1880 až 1882 praxoval v Strojárňach štátnych uhorských železníc v Budapešti. V štúdiu pokračoval na Vysokej škole technickej v nemeckom Charlottenburgu (dnes časť Berlína) a v roku 1884 doštudoval na parížskej Sorbonne. Po dokončení štúdia sa na krátko zamestnal v Rakúsko-Uhorsku, v Prahe, v Českomoravskej strojárni. Neskôr prestúpil do Strojárenskej spoločnosti Ruston a spol, kde pracoval do roku 1892. V tomto roku odišiel vyučovať do Švajčiarska, do Zürichu, kde pôsobil až do svojej smrti.

Za jeho najväčší prínos sa považuje práca na teórií parných a spaľovacích turbínach. Aj jeho zásluhou turbíny nahradili parné stroje, ktoré boli dovtedy hnacou silou Industriálnej revolúcie. Oboje funguje na jednoduchom princípe. Spaľovaním paliva sa uvoľní energia. V parných strojoch sa táto energia vo forme tepla využíva na var vody, pričom vzniká para. Tá pod vysokým tlakom dokáže rozhýbať piest a premeniť tepelnú energiu na mechanickú. Tento systém mal ale viacero nedostatkov. Parné stroje boli veľké a nie veľmi účinné. Keďže piest sa pohybuje tam-späť, vykonáva prácu iba polovicu času. Ďalším problémom je, že piest vykonáva iba vratný pohyb. Vo väčšine prípadov je ale vhodnejší rotačný pohyb. Parný stroj riešil tento problém pridávaním ďalších pák a hriadeľov. V prípade turbín sa poháňa priamo koleso, ktoré zabezpečuje rotačný pohyb. Parná turbína sa skladá z viacerých lopatkových listov, ktoré sú roztáčané prúdom pary, a z vonkajšieho plášťa, ktorý udržiava tlak vo vnútri turbíny. V súčasnosti sa parné turbíny používajú na pohon alternátorov v takmer všetkých typoch elektrární. Sú efektívnejšie a zaberajú menej miesta ako pôvodné parné stroje. Ich výhodou je aj plynulé otáčanie listov, nie vratný a prerušovaný pohyb piestu. Stodola publikoval o parných turbínach viacero prác, ktoré priebežne dopĺňal a ktoré boli preložené do viacerých jazykov. Jeho rozsiahle práce majú dodnes vo svojom obore veľký význam. Napríklad dielo „Para a palivové turbíny“ publikované v roku 1922 v Berlíne, sa stalo základom pre vývoj prvých prúdových motorov v USA.

Ďalším Stodolovým významným projektom bola spolupráca s nemeckým chirurgom Ferdinandom Sauerbruchom. V roku 1915 skonštruovali pohyblivú protézu ruky, tzv. Stodolovu, na princípe ktorej boli neskôr vytvorené aj protézy nôh a chodidiel.

Za svoju prácu získal Stodola mnohé prestížne ocenenia a tituly. Napríklad anglickú zlatú Medailu Jamesa Watta alebo nemeckú Grashofovu medailu. Viaceré univerzity mu udelili čestné doktoráty. Počas svojej profesorskej kariéry Stodola vychoval veľa významných technikov a medzi jeho žiakov istú dobu patril aj sám Albert Einstein. Na počesť Aurela Stodolu udeľuje Slovenská akadémia vied Plaketu Aurela Stodolu za zásluhy v oblasti techniky.

AUREL STODOLA

*10th May 1859, Liptovský Mikuláš, Slovakia
┼ 25th December 1942, Zürich, Switzerland

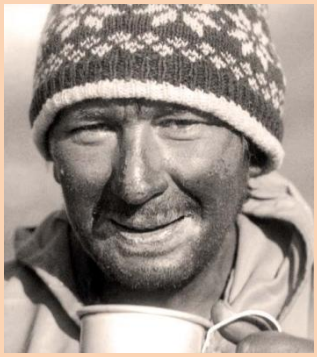
Technician, scientist, inventor - projection and construction of steam and combustion turbines, construction of one of the first heat pump.

His full name is Aurel Bohuslav Stodola. He was born in a village Vrbica, which is the part of Liptovský Mikuláš. After his graduation from secondary school in Košice he went to Budapest in 1876 to study engineering. From there he continued to Zürich in Switzerland, where he studied mechanical engineering from 1877. Afterwards from 1880 to 1882 he was practising in the State Hungarian railways machine factory in Budapest. He continued the studies at the High school of engineering in German Charlottenburgu (today the part of Berlin) and in 1884 he finished his studies at French Sorbonne. After that he was employed in Austria-Hungary, in Prague, in Czech and Moravian machine factories. Later he moved to Engineering Company Ruston & Co., where he worked until 1892. In that year he went to teach to Switzerland, to Zürich, where he was working until his death.

His work on the theory of steam and combustion turbines is considered as his greatest asset. Also with his contribution, turbines replaced steam engines, which were the driving force of the Industrial Revolution. Both of them work on the simple principle. Energy is released by burning fuels. In steam engine this energy is as a heat used to boil water, whereby a steam is produced. This steam can make a piston to move under the high pressure and transform the heat energy into mechanical. But this system had some disadvantages. Steam engines were huge and not very efficient. While the piston is moving back and forth, it carries out work only during the half of the time. Another problem is that the piston makes only the reciprocating motion. But in the most cases rotary motion is more useful. Steam engine solved this problem by adding another levers and cranks. In case of turbines a wheel is powered directly, which assures the rotary motion. The steam turbine consists of bladed wheels, which are rotated by the steam flow, and an outer container, which keeps the pressure inside of the turbine. Nowadays, steam turbines are used to power alternating-current generators in almost every type of power stations. They are more efficient and they consume less space unlike steam engines. Their advantage is also the fluent rotation of bladed wheels, not the reciprocating and intermitting motion of piston. Stodola published several works about steam turbines, which he was updating continually, and which were translated into many languages. His great works still have big importance to their field of knowledge. For example the work “Steam and gas turbines”, published in 1922 in Berlin, was the basis for the development of first jet propulsion engines in USA.

Stodola's another important project was a collaboration with a German surgeon Ferdinand Sauerbruch. In 1915 they constructed moveable artificial hand called “Stodola's hand”, on which principle artificial legs and feet were later created.

Stodola received many prestige awards and degrees for his work. For example, the English golden medal of James Watt or the German Grashof's medal. Several universities awarded him doctorates. During his academic career Stodola educated plenty of important engineers and for a certain time Albert Einstein was among his students. In honour of Aurel Stodola Slovak Academy of Sciences awards the Plaquette of Aurel Stodola for merit in engineering.

JOZEF PSOTKA

* 12. február 1934, Košice
┼ 16. október 1984, Mount Everest, Nepál

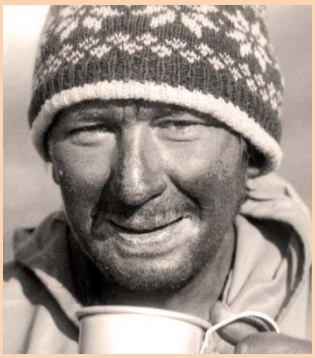
Slovenský horolezec, prvý Slovák, ktorý zdolal Mount Everest bez kyslíkového prístroja, vo svojej dobe najstarší človek, ktorý vystúpil na Mount Everest bez kyslíkového prístroja.

Jozef Psotka sa narodil v Košiciach, druhom najväčšom slovenskom meste. Navštevoval miestnu strednú školu, na ktorej v roku 1953 zmaturoval. Ako oslavu svojej maturity sa rozhodol vyliezť na Lomnický štít (2 634 m, druhý najvyšší štít na Slovensku) po Západnej stene. Pokračoval štúdiom na Vysokej škole technickej v Bratislave. Od mladého veku mal vášeň pre hory a lezenie. Horolezectvu sa naučil predovšetkým v najvyšších slovenských horách Vysokých Tatrách, ktoré miloval viac ako ktorékoľvek iné hory. V roku 1965 sa zúčastnil expedície na Hindukúš, 800 km dlhé pohorie tiahnuce sa medzi Afganistanom a Pakistanom,vystúpil na 7 vrchov, všetky vyše 6 000 metrov vysoké.

V roku 1967 o ňom písali mnohé významné britské denníky, keď zachránil svojich dvoch kolegov z víchrice cestou dole z Matterhornu (4 478 m), jednej z najvyšších hôr v Európe, ktorá stojí na hranici Talianska a Švajčiarska. Kvôli veľmi zlému počasiu mu nikto nešiel pomôcť a nikto neveril, že uspeje. Aj tí najskúsenejší švajčiarski horskí vodcovia sa len prizerali pomocou ďalekohľadov jeho snahe zachrániť svojich dvoch kolegov.

Absolvoval najdôležitejšie československé horské expedície v Himalájach vrátane expedície v roku 1971 na 9. najvyššiu horu sveta Nanga Parbat (8 126 m), dvoch expedícií na Makalu (8 463 m, 5. najvyššia na svete) v rokoch 1973 a 1976. V roku 1981 vystúpil na 8 586 m vysoký (tretí najvyšší na svete) vrchol Kančendžongy spolu s ďalším slávnym slovenským horolezcom Ľudovítom Záhoranským. Bol to najvyšší vrch, na ktorý dovtedy československí horolezci vystúpili.

V roku 1984 sa vydal na svoju poslednú expedíciu. 14. októbra 1984 po 14-dennom pochode postavili základný tabor na úpätí Mount Everestu vo výške 5 400 metrov nad morom. Najvyšší tabor sa nachádzal vo výške 8 300 metrov nad morom. Prvý pokus o útok na vrchol uskutočnil Ján Provazník. Bohužiaľ zdravotné problémy ho donútili zostúpiť naspäť do základného tábora. Druhé družstvo bolo v zložení Jozef Just spolu so šerpom Ang Phurbom. Narazili však na silnú búrku a museli sa takisto vrátiť. Teraz bol na rade Jozef Psotka. On a Zoltán Demján opustili základný tabor 11. októbra a o tri dni neskôr dorazili do najvyššieho tábora spolu so šerpom Ang Ritom. Na vrcholový útok sa vydali 15. októbra skoro ráno. Pôvodne bolo naplánované, že na vrhcol pôjdu sovietskou cestou s použitím kyslíkových fliaš. Až na úpätí hory bolo toto rozhodnutie zmenené. Rozhodli sa pre poľskú a cestu bez použitia kyslíka. Avšak cesta, ktorou išli bola tak odlišná od poľskej cesty, že experti ju považujú za ich vlastnú cestu. Na vrchol dorazili o 15:15 bez použitia kyslíkových prístrojov. Naplánovaná zostupná cesta bola neprístupná a tak museli zvoliť inú cestu. Jozef, vtedy takmer 51 rokov starý, bol vyčerpaný a poslal Demjána, aby šiel napred. Psotka nebol schopný pokračovať a rozhodol sa prenocovať. Dalšie ráno sa zrútil do Západného kotla. Demján a Ang Rita sa živí vrátili do základného tábora. Jozef Just našiel Psotkovo mŕtve telo poobede 17. októbra 1984. Od roku 1985 slovenskí horolezci pravidelne organizujú Memoriál Jozef Pstoku v behu pod tatranskými štítmi.

JOZEF PSOTKA

* 12th February 1934, Košice
┼ 16th October 1984, Mount Everest, Nepal

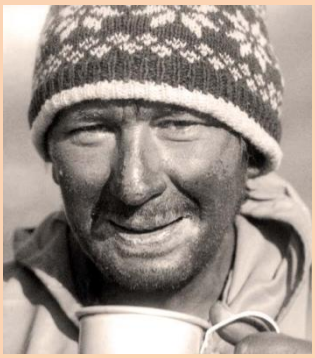
Slovak mountaineer, the first Slovak to climb Mount Everest without supplementary oxygen, in his time the oldest person to climb Mount Everest without supplementary oxygen.

Jozef Psotka was born in Košice, the second largest city in Slovakia. He attented a local high school and graduated in 1953. To celebrate his graduation he decided to climb west wall of the Lomnický peak (2,634 m, the second highest mountain in Slovakia). He went on to study at the Technical College in Bratislava. Ever since he was young he had a passion for mountains and climbing. He learnt mountaineering especially in the Slovak highest mountains the High Tatras, which he loved more than any other mountains. In 1965 he took part in an expedition to Hindu Kush, an 800 km long mountain range stretching between Afghanistan and Pakistan, climbing 7 peaks all of them over 6,000 meters high.

In 1967 many important British newspapers wrote about him when he saved two of his colleagues from a snowstorm on their way down from Matterhorn (4,478 m), one of the highest mountains in Europe, stretching on the border of Italy and Switzerland. Due to extremely bad weather nobody went to help him and nobody believed he would succeed. Even the most experienced Swiss mountain guides were merely watching his attempt to save his two colleagues in their binoculars.

He took part in the most important Czechoslovak mountain expeditions to the Himalays including a 1971 expedition to the world's ninth highest mountain Nanga Parbat (8,126 m), two expeditions to Makalu (8,463 m, the world's fifth highest) in 1973 and 1976. In 1981 he ascended the 8,586 m high (the third highest in the world) peak of Kangchenjunga together with another famous Slovak mountain climber Ľudovít Záhoranský. It was the highest one that any Czechoslovak mountaineers had ever been to in that time.

In 1984 he set off for his last expedition. On 14th October 1984 after a 14-day long march a base camp was built under Mount Everest at an elevation of 5,400 m above sea level. The highest camp was located at 8,300 m above sea level. The first who tried to reach the summit was Ján Provazník. However, he had some health problems and was forced to return to the base camp. The second team was Jozef Just together with Sherpa Ang Phurb. They encountered a heavy storm and had to return as well. Then it was Jozef Psotka's turn. He and Zoltán Demján left the base camp on 11th October and three days later they reached the highest camp together with Sherpa Ang Rita. They started to reach the summit on 15th October early in the morning. Originally they had planned to take the Soviet route to the summit using oxygen bottles. But at the bottom of the mountain their decision was changed. They decided for the Polish route and to drop the oxygen. However, their route was so different from the Polish one that experts consider it as their own way. They reached the summit without oxygen at 3:15 pm. The pre-planned descend route was inaccessible, so they had to take a different route. Jozef, almost 51 years old at the time, was exhausted and told Demján to go ahead. Psotka was unable to continue and decided to sleep. Next morning he fell into the Western Cauldron. Demján and Ang Rita made it to the base camp. Jozef Just found Psotka's dead body on 17th October 1984 in the afternoon. Since 1985 Slovak mountaineers have been organising the Memorial of Jozef Psotka - running under the High Tatras peaks.

JOZEF PSOTKA

* 12.Februar 1934, Košice
┼ 16.Oktober 1984, Mount Everest, Nepal

Slovakisk fjellklatrer, den første slovaken til å klatre Mount Everest uten ekstra oksygentilførsel.

Jozef Psotka var født i Kosice, den nest største byen i Slovakia. Han gikk på en lokal skole og ble uteksaminert i 1953. For å feire uteksaminasjonen bestemte han seg for å klatre vest muren av fjellet Lomincky (2634 moh., nest høyeste fjellet i Slovakia) Han studerte på det tekniske universitet i Bratislava. Helst siden han var liten hadde han hatt en lidenskap for fjell og klatring. Han lærte fjellklatring spesielt i Slovakias høyeste fjell The High Tatras som han elsket mer enn noen andre fjell. I 1965 ble han med på en ekspedisjon til Hindu Kus, en 800 km lang fjellkjede som strakk seg mellom Afghanistan og Pakistan, hvor han klatret sju fjelltopper som alle var over 6000 meter høye.

I 1967 skrev mange Britiske aviser om han da han reddet to av kollegaene fra en snøstorm på vei ned fra Matterhorn (4478 moh.), en av de høyeste fjellene i Europa som strekker seg fra grensen mellom Italia til Sveits. På grunn av ekstreme værforhold hjalp ingen han og ingen hadde troa på han ville klare det. Selv de mest erfarne sveitsiske fjellguidene så rett og slett i kikkert på forsøket hans på å redde de to kollegaene.

Han var del i den viktigste Tsjekkoslovakiske fjellekspedisjonene til Himalaya inkludert en ekspedisjon til verdens niende høyeste fjell Nanga Parbat (8126 m.) i 1971, to ekspedisjoner til Makalu (8463 m. verdens femte høyeste fjell) i 1973 og i 1976. I 1981 besteg han det 8586 meter høye fjelltoppen Kangshenjunga sammen med en annen kjent slovakisk fjellklatrer Ludovit Zahoransky. Det var det høyeste noen tsjekkoslovakiske fjellklatrer noen gang hadde klatret. 1 1984 dro han på sin siste ekspedisjon. På 14 oktober 1984etter en 14-dagers lang marsj ble en base bygd under Mount Everest på en høyde på 5400 moh. Den høyeste basen fant sted 8300 moh. Den første som prøvde å nå toppen Jan Provaznik. Dessverre fikk han noen helseproblemer og ble tvunget til å dra tilbake til basen. Det andre laget var Jozef Just sammen med Sherpa Ang Phurb. De støtte på en heftig storm og måtte returnere til basen. Da var det Jozef Psotkas tur. Han og Zultan Demija dro fra basen 11 oktober og tre dager senere nådde de den høyeste basen sammen med Sherpa Ang Rita. De startet for å nå toppen tidlig på morgenen den 15. oktober. I utgangspunktet hadde de planlagt å ta den sovjetiske ruta til toppen ved å bruke oksygenmasker, men i bunn av fjellet ble valget noen annet. De bestemte seg for å ta den polske ruta og droppe oksygentilførsel. Ruta dems var så ulik fra den polske at eksperter betraktet det som deres egen rute. De nådde toppen uten oksygen klokken 15:15. Den forhåndsbestemte ruta var utilgjengelig, så de måtte ta en annen rute. Jozef som nesten var 51 år gammel var utmattet og sa til Demjan å gå i forveien. Psotka klarte ikke å fortsette og bestemte seg for å sove. Neste morgen falt han i The Western Cauldron. Demjan og Ang Rita nådde basen. Jozef Just fant Psotkas døde kropp 17. oktober 1984 på ettermiddagen. Siden 1985 har slovakiske fjellklatrere organisert en minnesmarkering for Jozef Psotka, som foregår under fjellet High Tatras.

JURAJ VII TURZO

*02.09.1567 , hrad Lietava

┼ 24.12.1616, Bytča

Uhorský zemepán, vplyvný hodnostár a palatín Uhorského kráľovstva. Aktívne podporoval vzdelanie a protestantskú vieru na území Slovenska. Na svojom panstve povoľoval bohoslužby v slovenčine a jej použitie v úradnom styku. Podielal sa na protitureckých bojoch a bránil záujmy Slovákov.

Aktívne sa myšlienka slovenského národa začala v Uhorsku vyskytovať, aj to iba v kruhu vzdelancov, na prelome 18. a 19. storočia. Bolo to obdobie vzostupu nacionalizmu a slovenský národ, presnejšie jeho elita, sa ako mnohí iní prihlásil o nový európsky poriadok. Avšak hľadať tu korene nášho národa by bolo chybou, národ bol už sformovaný. Tak isto nie je riešením sa zameriavať na obdobie Veľkej Moravy 9. storočia, vtedy sme boli viacej Slovania, ako niečo osobitné.Výrazné stopy Slovákov by sme mohli hľadať niekde medzi tým. Zaujať by nás azda mohla fráza „nostra natio Slavica“, ktorá sa nachádzala v listoch jednoho významného slovenského zemepána v Uhorsku. Tá fráza znamenala „naša slovenská nácia“ a vyššie uvedeným zemepánom bol Juraj Turzo.
Čo sa týka genetiky, tento muž pravdepodobne patril k tým viacej obdarovaným. Rozprával 6 jazykmi, bol vzdelaný a počas svojho života dosiahol vysoké hodnosti. Mal aj to šťastie, že patril k jednému z najvýznamnejších magnátskych rodov v Uhorsku, ktorého vzostup sa začal veľmi kapitalisticky – úspešným podnikom.

Podnikatelia sú draví ľudia a ak ich spojíte s remeslom politika, tak získate nebezpečnú osobu. Takou bol aj Juraj VII Turzo. Možno čírou náhodou alebo v dôsledku rovnakých záujmov stal sa i akýmsi patrónom Slovákov. V jeho osobe našli mocného ochráncu a spojenca.

Juraj Turzo bol úspešný bojovník s Turkami, ktorí vtedy ovládali veľkú časť Uhorska. Zúčastnil sa mnohých víťazstiev nad ich armádou, čo mu bezpochyby prinieslo istú prestíž a ľudu Uhorska (čiže aj Slovákom) úľavu. Jeho talentom, a vplyvu tiež, dôverovali natoľko, že ho menovali roku 1602 za hlavného veliteľa preddunajských vojsk a hlavným kapitánom novozámockej pevnosti. Na ten čas už bol celé 4 roky radcom samotneho kráľa Rudolfa II. Navyše bol roku 1609 zvolený za palatína (úrad všestranného zástupcu viac-menej absolútnej moci kráĺa od súdnictva až po armádu). Jednoducho „the big boss“, ako by niekde určite povedali.

Nuž a tento „the big boss“ sa rozhodol byť lokálpatriotom. Nielenže vedel po slovensky spolu s celou svojou nemalou rodinou, ale aj všestranne podporoval záujmy mnohých Slovákov. V mešťanských sporoch v Banskej Bystrici a v Krupine sa postavil, už ako palatín, na stranu slovenskej časti a veľkej priazni sa šľachtici slovenského pôvodu tešili na jeho dvore. Dokonca zvolal protestantskú synodu v Žiline, na ktorej sa vytvorila organizácia evanjelickej cirkvi na časti Slovenska. Urobil tak veľkú službu až 66 percentám slovenskej populácie. Dovolil si aj nevídané: v jednej obci povolil použitie slovenčiny na bohoslužbách (dobrý katolík tých časov by z toho omdlel).

Napriek svojmu vzornému správaniu (nezúčastnil sa dokonca na protestantskom povstaní, hoc sám bol protestant) a podozrivej náklonnosti k Slovákom mal aj temné stránky. V jednej obci dal bez súdu unáhlene obesiť niekoľko nevinných ľudí a samotnú obec podpáliť. A to len v zlobe nad tým, že dedinčania údajne vykradli hrobku jeho otca. Potrestaný bol dosť. O 5 rokov po smrti Juraja Turzu, slávny rod vymrel nadobro...

JURAJ TURZO VII

*2nd February 1567 , Lietava castle

┼ 24th December 1616, Bytča

Hungarian landlord, an influential dignitary and the palatine of the Hungarian Kingdom. He actively encouraged education and protestant religion in Slovakia. He allowed services in Slovak language as well as permitted to use this language in administration. He fought against the Turks and defended Slovak interests.

The idea of Slovak nation began to appear actively in Hungary at the turn of the 18th and 19th century. It was the age of nationalism and Slovak nation, its elite to be precise, as many others rushed to claim a new European order. But it would be a mistake to look for roots of our nation in this specific period; the folk had already been shaped. It is not a solution to focus on the age of Great Moravia (9th century) either. In that time we were more Slavs, then something specific. We could look for significant trails of Slovaks somewhere in between. Maybe the phrase "nostra natio slavica", which was used in the letters of a significant Slovak landlord in Hungary, might interest us. That phrase meant "our Slovak nation" and the above mentioned landlord was Juraj Thurzo.

As far as genetics is concerned, that man presumably belonged to the more fortunate ones. He could speak 6 languages, was educated and during his life he obtained high titles. He was lucky to belong to one of the most powerful houses in Hungary, whose rise started in a very capitalistic way – with a successful business.

The entrepreneurs are a wolfish folk and if you merge them with politics, you will create a dangerous person. That kind of person was Juraj Thurzo VII. Maybe accidently or due to equal interests he became a patron of the Slovaks. Either way, he was a strong ally and a guardian.

Juraj Thurzo was a successful fighter against the Turks who controlled a big part of Hungary. He participated in many victories over their armies and got a credit for it. It gave the folk of the kingdom (the Slovaks included) a big relief. In 1602 due to his talent and of course influence he was appointed as a chief commander of the armies situated in the territory of modern Slovakia and as a chief captain of the fortress in Nové Zámky. By that time he had been a counsellor of the king Rudolf II for almost 4 years. Moreover, in 1609 he was elected for a palatine (a universal deputy of a more or less absolute royal power in all issues from jurisdiction to army). As it would be said in some places he was simply "the big boss".

And "the big boss" decided to be a local patriot. He and his all big family could speak Slovak language and he supported interests of many Slovaks. During the disputes in the cities of Banská Bystrica and Krupina he helped the Slovak part of population and the Slovak nobleman were always highly welcomed on his court. He even summoned a synod in Žilina in which the Evangelical Church was created for a part of Slovakia. He did a big favour to almost 66 % of population. He even did something nonpareil: in a town he allowed to use Slovak language during worship services (a good Catholic of that age would have fainted).

Despite his exemplary behaviour (although he was a protestant he did not even join a protestant rebellion) and suspicious affection for Slovaks he had also a dark side. Once he executed some innocent people and burned down their village just because he thought that it was them who robbed his father´s tomb. His punishment was sufficient. Five years after his death the noble and glorious house died out for good...

JURAJ VII TURZO

* 2.Februar 1567 , hrad Lietava

┼ 24. Desember 1616, Bytča

Ungarsk godseier, en innflytelsesrik rangsperson og arving av det Ungarske kongeriket. Han oppmuntret ivrig utdanning og den protestantiske religionen i Slovakia. Han tillot gudstjenester på Slovakisk språk og å bruke språket i administrasjonen. Han kriget mot tyrkerne og beskyttet slovakiske interesser.

Ideen om Slovakias nasjon begynte å komme sterkt frem i Ungarn ved overgangen til 1700- og 1800-tallet. Det var året for nasjonalisme og den Slovakiske nasjon, dens elite for å være presis, som mange andre kjappet seg for å kapre seg en ny europeisk orden. Men det kunne vise seg å bli et feilgrep å se på røttene til deres nasjon i denne spesifikke perioden; folkene hadde allerede blitt formet. Det er heller ikke en løsning å fokusere på (the age of Great Moravia(9th century)). I den tiden var de mer Slavere, og senere noe mer spesifikt. De kunne sett etter betydningsfulle spor av slovakene et sted imellom. Kanskje dette uttrykket «nostra natio slavica», som var brukt i brevene av en betydningsfull Slovakisk godseier i Ungarn, kunne kanskje interessere oss. Det uttrykket betydde «vår Slovakiske nasjon» og den tidligere nevnte godseieren var Juraj Thurzo.

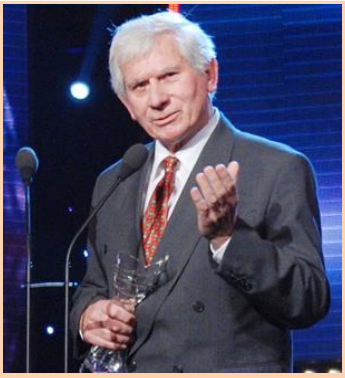
Så lenge som arvelighetslæren er en bekymring, antageligvis tilhørte den mannen til de mer heldige. Han kunne snakke seks språk, han var utdannet og imens han levde oppnådde han store titler. Han var heldig som tilhørte et av de mektigste slektene i Ungarn, som sin oppgang startet i en veldig kapitalistisk måte – med en vellykket forretning.

Entreprenørene er et grådig folk og hvis du blander dem med politikk, vil du danne en farlig person. Denne typen person var Juraj Thurzo VII. Kanskje med et uhell eller på grunn av en liknende interesse ble han en Slovakisk patriot. Uansett, han var en sterk alliert an en beskytter.

Juraj Thurzo var en suksessfull kriger mot tyrkerne som kontrollerte en stor del av Ungarn. Han var viktig i mange seire over armeene deres og fikk anerkjennelse for det. Det gav folk i kongerike (inkludert slovakene) en stor lettelse. I 1602, på grunn av hans talent og innflytelse, ble han valgt ut til sjefskommandant for armeene som far i det territoriet som i dag kalles Slovakia. Han ble også valgt ut til sjefskaptein for festningen i Nové Zámky. Da hadde han vært rådgiver for kong Rudolf II i fire år. I tillegg ble han valgt til arving av kongeriket i 1609. Han var, som man ville sagt mange steder, «the big boss».

Og «the big boss» bestemte seg for å være patriot i sitt land. Han og hans store familie kunne snakke det slovakiske språket og han støttet interessene til mange slovakere. Da det var konflikter i byene Banská, Bystrica og Krupina hjalp han den slovakiske delen av befolkningen og den slovakiske adelsmann var velkommen i rettsalen hans. Han tilkalte til og med en kirkemøte i Zilina, hvor den evangeliske kirke var dannet for en del av Slovakia. Han gav en stor fordel til nesten 66% av befolkningen. Han gjorde også noe «nonpareil»: i en by tillot han bruk av slovakisk språk i gudstjenester (en god katolikk på den tiden ville ha besvimt).

Selv om han hadde en eksemplarisk oppførsel (han var protestant, men ble likevel ikke med på opprør) og en stor hengivenhet for det slovakiske folk, hadde han også en mørk side. Han henrettet en gang mange uskyldige mennesker og brant ned landsbyene deres fordi han trodde de hadde plyndret hans fars gravkammer. Straffen hans var nok. Fem år etter hans død døde også den edle og praktfulle familien hans ut.

RNDr. FRANTIŠEK KELE, PhD.

*21.3.1936 v Bratislave
┼ 19.10.2014 vo Vysokých Tatrách
Horolezec, cestovateľ, geograf bádateľ, učiteľ, publicista spisovateľ. Celý svoj život zasvätil poznávaniu a skúmaniu našej planéty, zviditeľňoval našu krajinu a slovenský národ na všetkých kontinentoch, organizoval vedecké výpravy a bol aktívny v ochrane prírody, je autorom a spoluautorom viac ako 35 kníh.

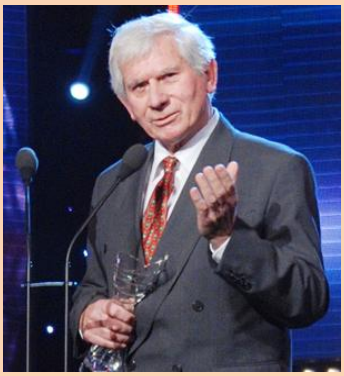
František Kele bol známy slovenský horolezec, cestovateľ a bádateľ, ktorý navštívil všetky kontinenty vrátane Oceánie a Arktídy. V rokoch 1980 až 1994 uskutočnil tri cesty okolo sveta. Prvá cesta okolo sveta lietadlom, expedícia Aluette I, trvala 97 dní a Kele spolu s Mlynarčíkom prekonali 80 000 km (z východu na západ cez USA, tichomorské ostrovy, Austráliu, Japonsko a bývalý ZSSR). Druhú podobnú cestu Aluette II. zorganizoval roku 1987. Pod jeho vedením dosiahla prvá slovenská expedícia Severný pól v roku 1993. Uskutočnil vyše 70 významných ciest a výprav. Medzi jeho najznámejšie výpravy patria:
1971 - 1. slovenská geografická expedícia Korzika,
1977 - 1. slovenská prírodovedecká expedícia Afrika (Kilimandžáro),
1984 - 1. československá expedícia na Mount Everest (Himaláje ´84 - Sagarmatha), Juzek Psotka, Zoltán Demján, šerpa Ang Rita a vedúci výpravy František Kele stáli na vrchole hory 15.10.1984,
1988 - 1. slovenská výprava, ktorá dosiahla dve osemtisícovky Karakoram,
1993 - 1. slovenská severopolárna expedícia Severný pól,
2000 - Patagónia a Antarktída, výprava na poctu Martina Kukučína a M.R. Štefánika,
2008 - výprava na Mont Blanc – na poctu M. R. Štefánika a storočnice jeho posledného výstupu v roku 1908.

Na tatranské štíty liezol už ako dvanásťročný. V rokoch 1951 až 1954 sa stal najmladším horským vodcom v oblasti celých Vysokých Tatier. Tu uskutočnil vyše 500 výstupov a 50 prvovýstupov. Na vrchole Mont Blancu stál po prvý raz v roku 1955, vtedy mal len 19 rokov a pri zostupe po prvý raz bojoval o svoj život. Vystúpil na takmer 100 končiarov v rôznych častiach sveta. Z exotických výstupov stoja za zmienku najmä výstupy na Kibo (Kilimandžáro), Aconcaguu, Popocatepetl, Chimborazo, Mont Rinjani, Tahat, Elbrus a ďalšie.

Ako stredoškolský učiteľ bol u študentov obľúbený, pretože videl a zachytil na fotografiách veľký kus sveta. Neskôr prednášal na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Komenského regionálnu geografiu sveta. Svoje zážitky a dojmy z ciest a expedícií zhrnul vo viac ako 30 cestopisoch, ktoré vyšli nielen na Slovensku ale aj v zahraničí. Najznámejšie sú Noc na Aconcague (1987), Za 97 dní okolo sveta (1988), Moje dotyky s Everestom (1990), Severný pól (1994), Dni a noci pod Južným krížom (2000), Tatry s Markízou (2001), Tatry pre Teba (2002), (Znovu)objavovanie Antarktídy (2003), Na hrane (ako sa stať špičkovým cestovateľom-2004), Encyklopedie velehor světa (2004), Rieka padajúca z neba (2005), M. R. Štefánik významný cestovateľ a jeho nasledovníci (2010).

Kele bol spoluzakladateľom Sekcie pre výskum vysokých pohorí pri Slovenskej geografickej spoločnosti SAV a spoluzakladateľom združenia AntArktis. Bol dvojnásobným držiteľom ceny SAV za popularizáciu vedy (1983, 1990), nositeľom medaily Mateja Bela za prínos pre rozvoj geografických vied (l986), držiteľom prestížneho ocenenia Krištáľové krídlo (2011) za celoživotné dielo.

Jeho celý život je veľkým príbehom odvahy, pevnej vôle, vytrvalosti, túžby po dobrodružstvách a nových poznatkoch.

RNDr. FRANTIŠEK KELE, PhD.

*21st of March 1936, Bratislava
┼ 19th of October 2014, the High Tatras
A mountaineer, traveller, geographer – explorer, teacher, publicist and writer he devoted his entire life to the study of our planet, he promoted our country and the Slovak nation on all continents, he organized scientific expeditions and was active in nature conservation, he is the author and co-author of more than 35 publications.

František Kele was a famous Slovak mountaineer, traveller and explorer, who visited all continents including Oceania and the Arctic. In 1980-1994 he organised three round-the-world trips. The first air plane tour around the world, the expedition Aluette I, lasted for 97 days and Kele together with Mlynarcik flew more than 80, 000 km (from the east to the west across the USA, Pacific Islands, Australia, Japan and the former USSR). In 1987 he organized his second similar trip, Aluette II. Under his conducting the first Slovak expedition reached the North Pole in 1993. He organised over 70 important trips and expeditions. His most famous expeditions include:

1971– 1st Slovak Geographic Expedition to Corsica,

1977– 1st Slovak Natural Expedition to Africa (Kilimanjaro),

1984– 1st Czechoslovak expedition to Mount Everest (Himalaya '84 - Sagarmatha), Juzek Psotka, Zoltán Demján, Sherpa Ang Rita and the leader of the expedition František Kele reached the top of the mountain on 15th October1984,

1988– 1st Slovak expedition to reach the two Karakoram eight-thousands,

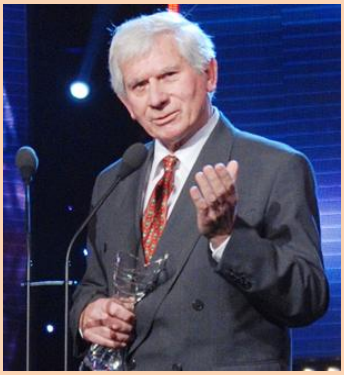
1993– 1st Slovak North Pole expedition,

2000- Patagonia and the Antarctica, the expeditions to honour the Slovak writer Martin Kukučín and the politician and scientist M.R. Štefánik, **2008** – the expedition to Mont Blanc – in honour of M. R. Štefánik and a 100-year anniversary of his last ascent to this peak in 1908.

When Kele was only 12 years old, he started climbing the High Tatras peaks. In 1951-1954, he became the youngest mountain guide in the High Tatras. There he made over 500 ascents and first 50 to the High Tatras summits. For the first time he was at the top of Mont Blanc in 1955, he was only 19 years old and during the descent he had to fight for his life. He climbed nearly 100 peaks in different parts of the world. From exotic climbs, e.g. Kibo (Kilimanjaro), Aconcagua, Popocatepetl, Chimborazo, Mont Rinjani, Tahat, Elbrus, etc.

As a high school teacher, he was popular among students because he saw and captured a large part of the world in his photos. Later he taught Regional Geography at the Comenius University. He summarized his experiences and impressions from trips and expeditions in more than 30 travel books, which were published not only in Slovakia but also abroad. The most famous are *The Night at Aconcagua* (1987), *Around the World in 97 Days* (1988), *My Contacts with Everest* (1990), *The North Pole* (1994), *Days and Nights under the Southern Cross* (2000), *The Tatras* (2001), *Tartas for You* (2002), *(Re)discovery of the Antarctica* (2003), *On the Edge* (how to become a top traveller-2004), *Encyclopaedia of the World's Highest Mountains* (2004), *River Falling from the Sky* (2005), *M. R. Štefánik - a significant traveller and his followers* (2010).

Kele was the co-founder of the Section for the Research of High Mountains of the Slovak Geographical Society, Slovak Academy of Science (SAS) and the co-founder of the Association *AntArktis*. He received the Award of the SAS for the popularization of science twice (1983, 1990). He was also awarded the *Matej Bel Medal* for his contribution to the development of Geographic Sciences (1986), and received the prestigious *Crystal Wing Award* (2011) for his lifetime work. His entire life is a great story of courage, strong will, endurance, desire for adventures and new knowledge.

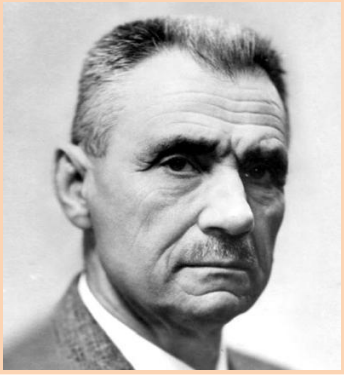

RNDr. FRANTIŠEK KELE, PhD.

*21.Mars 1936, Bratislava
┼ 19.Oktober 2014, Tatrajellene
Han var en fjellklatrer, reisende, geografiskutforsker, lærer, redaktør og forfatter, han dedikerte hele livet sitt til å studere jorda, han promoterte landet vårt og den slovakiske nasjonen på alle kontinentene, han organiserte vitenskapelige ekspedisjoner og var aktiv i arbeidet for å ivareta naturen, han er forfatteren og medforfatteren for mer enn 35 utgivelser.

Frantisek Kele var en kjent slovakisk fjellklatrer, oppdagelses reisende, som besøkte alle kontinentene inkludert Oseania og Antarktis. I 1980-1984 organiserte han tre jorda rundt reiser. Den første flyturen rundt jorda, ekspedisjonen Aluette I, varte i 97 dager og Kele sammen med Mlynarcik fløy mer enn 80 000km (fra øst til vest over USA, Stillehavsøyene, Australia, Japan og det tidligere USSR). I 1987 organiserte han sin andre tur, Aluette II. Under hans ledelse nådde den første Slovakiske ekspedisjonen Nord-Polen i 1993. Han organiserte over 70 viktige turer og ekspedisjoner. Han mest kjente ekspedisjoner inkluderer:
1971 – Slovakias første geografiske ekspedisjon til Corsica,
1977 – Slovakias første natur ekspedisjon til Afrika (Kilimanjaro),
1984 – Første tjekkislovakiske ekspedisjon til Mount Everest (Himalaya ’84 – Sagarmatha) Juzek Psotka, Zoltán Demján, Sherpa Ang Rita og lederen av ekspedisjonen Frantisek Kele nådde toppen av fjellet den 15.oktober 1984,
1988 – Slovakias første ekspedisjon til å nå de to Karokoram åtte-tusener,
1993 – den første slovakiske ekspedisjon til Nord-Polen
2000 – Patagonia og Antarktis, ekspedisjonen for å hedre den slovakiske forfatteren Martin Kukucin og politikeren og forskeren M.R. Stefánik,
2008 – Ekspedisjonen til Mont Blanc – for å hedre M.R Stefánik og et 100 års jubileum for hans siste bestigelse av fjellet i 1908
Når Kele bare var 12 år, begynte han å klatre i Tatrasfjellene. I 1951-1954, ble han den den yngste fjellguiden på Tatrasfjellene. Der besteg han fjellene 500 ganger og de første 50 var til Tatrasfjellenes topp. Første gangen han var på toppen av Mont Blanc i 1955, var han bare 19 år og ved nedstigningen måtte han kjempe for livet sitt. Han klatret nesten 100 topper i forskjellige steder i verden. Fra eksotiske klatringer, Kilimanjaro, Aconcagua, Popocatepetl, Chimborazo, Mont Rinjani, Tahat, Elbrus, etc.
Som en videregående lærer, var han populær blant elvene fordi han så og fanget en stor del av verden i bildene sine. Senere var han lærer i Regional geografi på Comenius universitetet. Han samlet sine erfaringer og inntrykk fra turer og ekspedisjoner i mer enn 30 reisebøker, som ikke bare var publisert i Slovakia, men også i utlandet. De mest kjente bøkene er: *The Night at Aconcagua (1987), Around the World in 97 Days (1988), My Contacts with Everest (1990), The North Pole (1994), Days and Nights under the Southern Cross (2000), The Tatras (2001), Tartas for You (2002), (Re)discovery of the Antarctica (2003), On the Edge (how to become a top traveller-2004), Encyclopaedia of the World’s Highest Mountains (2004), River Falling from the Sky (2005),M.R.Stefánik – a significant traveler and his followers (2010).*

Kele var en medgrunnlegger av seksjonen for forskning av høye fjell av Slovakisk Geografisk Samfunn. Slovakisk akademi for forskning (SAS) og medgrunnleggeren for foreningen AntArktis. Han mottok prisen for populasjons vitenskap av SAS to ganger (1983,1990). Han ble også tildelt prisen Matej Bel Medal for hans bidrag for utviklingen av geografisk forskning i 1986, og mottok den prestisjefylte Crystal Wing Award i 2011 for hans livsverk. Hele livet hans er en fantastisk fortelling om mot, viljestyrke, utholdenhet, hans ønske om nye eventyr og ny kunnskap.

DUŠAN SAMUEL JURKOVIČ

* 23. august 1868, Turá Lúka
┼ 21. december 1947, Bratislava

Architekt, návrhár, etnograf, inovátor stavebnej techniky.
Je považovaný za zakladateľa modernej slovenskej architektúry.

Dušan Samuel Jurkovič sa narodil ako piate zo šiestich detí 23. augusta v Turej Lúke. Otec pracoval ako notár. Rodina Jurkovičovcov sa zaraďovala k vidieckej inteligencii, čo mladému Dušanovi uľahčilo získať vzdelanie. V rokoch 1874-1878 navštevoval evanjelickú cirkevnú školu v Brezovej pod Bradlom. Už na základnej škole sa začal prejavovať jeho vzťah k výtvarnému umeniu a značný technický talent. V rokoch 1878-1884 študoval maďarskú meštiansku školu v Šamoríne a neskôr nižšie gymnázium v Šoproni. Po skončení gymnázia pokračoval na Štátnej priemyselnej škole vo Viedni, študoval staviteľský odbor pod vedením profesora Rudolfa Feldschareka. Škola vtedy patrila k špičke nielen v Rakúsku, ale aj v celej Európe. Dušanov otec sa dlho nevedel vyrovnať s tým, že jeho syn sa venuje architektúre, no Dušanova usilovnosť a zapálenie zapríčinili, že otec prestal pochybovať a stal sa jeho podporovateľom. Po ukončení štúdia pracoval Jurkovič takmer desať rokov v rôznych ateliéroch u známych architektov, kde získaval nové poznatky z praxe.

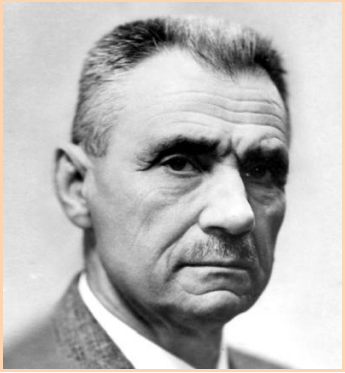
Počas pobytu vo Viedni sa Jurkovič zoznámil s najnovšími pohľadmi na architektúru a urbanizmus. Vo svete v tom čase vrcholil architektonický smer secesia, populárny najmä u obyvateľov miest. Jurkovič si secesiu hneď obľúbil, spájala totiž moderné architektonické trendy spolu s tradičnou malebnosťou ľudového umenia, ku ktorému Jurkovič už od detstva prihliadal. Zaujala ho najmä architektúra svojráznej dedinky Čičmany a oravského regiónu, ktorým sa podrobnejšie venoval aj vo svojom výskume ľudového staviteľstva. Vo svojej tvorbe využil tiež prvky ľudovej architektúry z oblasti Moravského Slovácka, najmä v návrhu Katolíckeho kruhu v Skalici – budovy, ktorá patrí medzi významné architektonické pamiatky 20. storočia na Slovensku.

V roku 1899 sa Dušan Jurkovič usadil v Brne, kde po prvý krát pôsobil ako samostatný architekt. Jeho práce boli veľmi originálne a oceňované nielen verejnosťou ale aj odborníkmi z oblasti staviteľstva, a tak sa Jurkovič stal jedným z najvyhľadávanejších architektov. Zhotovoval projekty pre významné inštitúcie, mestské samosprávy a popredné osobnosti vtedajšej spoločnosti. V tom období spoznal Jurkovič aj svoju ženu Boženu Bertelnusovú, s ktorou mal troch synov. Jurkovič im nechal postaviť neďaleko Brna dom, ktorý sa dnes radí k jedným z najlepších jeho prác.

Počas svojho plodného života získal Jurkovič mnoho medzinárodných ocenení, bol mu udelený čestný doktorát na Univerzite J. A. Komenského v Bratislave, stal sa čestným predsedom Spolku architektov Slovenska. V roku 1946 dostal titul národný umelec a v roku 1991 mu udelili Rad T. G. Masaryka I. triedy In memoriam.

Meno Dušana Samuela Jurkoviča zostane navždy späté s menom Milana Rastislava Štefánika, jeho priateľa, ktorému vytvoril na Bradle majestátnu mohylu, ktorá je dodnes symbolom odvahy a boja za slobodu, a tiež patrí k vrcholom monumentálnej pomníkovej tvorby na Slovensku.

V období druhej svetovej vojny sa Jurkovič utiahol do ústrania. Vo svojom ateliéri však sústavne navrhoval diela, ktoré vyjadrovali jeho odpor k násilnostiam vojny. Jedným z nich je aj pamätník obetiam v Kremničke. Dušan Samuel Jurkovič zomrel v Bratislave 21. decembra 1947.

DUŠAN SAMUEL JURKOVIČ

* 23rd August 1868, Turá Lúka
┼ 21st December 1947, Bratislava

Architect, designer, ethnographer, innovator of building techniques. He is considered to be the founder of modern Slovak architecture.

Dušan Samuel Jurkovič was born as the fifth of six children on 23rd August 1868 in Turá Lúka. His father worked as a notary. Jurkovič's family belonged to a well-educated rural society, which made it easier for him to get education. In 1874-1878 he attended the Evangelic Church school in Brezová pod Bradlom. At elementary school, his relationship to the Visual Arts and technical talent began to spread. In 1878 - 1884 he studied at the Hungarian primary school in Šamorín and later the lower grammar school in Šoproň. After the grammar school he continued at the State Industrial School in Vienna, he studied at the Architecture department led by Professor Rudolph Feldschareka. The school belonged to the top not only in Austria, but also in the whole Europe. For a long time his father could not cope with the fact that his son is devoted to architecture. But because of Dušan´s diligence and passion his father stopped doubting and started to support him. After the study Dušan was working with well-known architects in different architecture studios for almost ten years. There he gained new knowledge from practice.

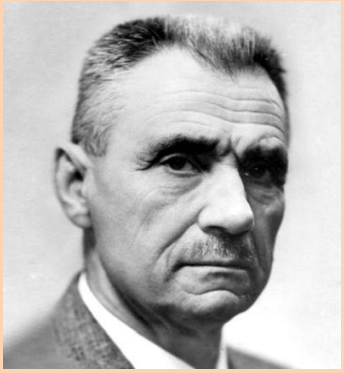
During his stay in Vienna, Jurkovič got to know the latest views about architecture and urbanism. At that time the architecture direction - the secession was on the top in the world. It was popular especially among the inhabitants of the cities. Jurkovič liked the secession a lot because it connected modern architect trends with traditional folk art which he was interested in since his childhood. He was interested in architecture of a village Čičmany and an Orava region, which he described in his research of folk architecture in detail. In his work he also used elements of folk architecture of Moravian Slovakia, mainly in design of the Catholic Circle in Skalica. That building is considered as one of the most important architectonic monuments of the 20th century in Slovakia.

Dušan Jurkovič settled in Brno in 1899, where he worked as an independent architect for the first time. His work was very original and appreciated not only by the public but also by experts in the field of construction, so he became one of the most popular architects. He prepared projects for major institutions, municipal governments and leading personalities of society. At that time he met his wife Božena Bertelnusová and they had three sons. He built a house near Brno. Nowadays the house belongs to one of his best works.

During his prolific life Jurkovič won many international awards, he was awarded an honorary doctorate at the Comenius University in Bratislava and became the honorary chairman of the Slovak Association of Architects. In 1946 he received the title National Artist, and in 1991 he was awarded the Order of T.G. Masaryk First Class In memoriam.

The name of Dušan Samuel Jurkovič remains linked forever with the name of his friend Milan Rastislav Štefánik. Dušan built a majestic Štefánik´s monument which is situated on the hill Bradlo. The monument is a symbol of courage and a struggle for freedom and belongs to the top of monumental work in Slovakia.

During the Second World War Jurkovič lived in seclusion. In his studio he was creating works that expressed his opposition to the violence of war. One of them is the memorial to the victims in Kremnička. Dušan Samuel Jurkovič died on 2nd December 1947 in Bratislava.

DUŠAN SAMUEL JURKOVIČ

* 23. August 1868, Turá Lúka
┼ 21. Desember 1947, Bratislava

Dusan Samuel Jurkovic ble født som den femte av seks barn den 23. august 1868 i Tura Larka. Faren hans jobbet som offentlig protokollfører. Jurkovič familie tilhørte et velutdannet, landlig samfunn, noe som gjorde det lettere for ham å få en utdanning. Mellom 1874 og 1878 gikk han på den evangeliske kirkeskolen i Brezova pod Bradlom. På barneskolen begynte hans forhold til den visuelle kunsten og hans tekniske talent å spre seg. Mellom 1878 og 1884 studerte han på den ungarske grunnskolen i Samorin, og senere på videregående i Sopron. Etter videregående begynte han på statens industrielle skole i Wien, hvor han studerte arkitektur med professor Rudolph Feldschareka som lærer. Skolen var blant de beste skolene i Østerrike så vel som i Europa. I starten var ikke faren hans så veldig imponert over hans hengivenhet til arkitektur, men på grunn av hans dedikasjon og kjærlighet sluttet faren å tvile på sønnen, og støttet han istedenfor. Etter studiene jobbet Dusan med velkjente arkitekter i forskjellige arkitektbedrifter i ti år, hvor han fikk masse ny kunnskap.

Under hans opphold i Wien, ble Jurkovic kjent med den nyeste arkitekturen og urbanismen. På den tiden var arkitekturens retning, altså «løsrivelse» fra det vanlige, i verdenstoppen. Det var spesielt populært blant innbyggerne i byen. Jurkovič var stor tilhenger av «løsrivelsen» fordi det knyttet sammen moderne arkitektur og tradisjonell folkekunst, noe han hadde vært interessert i siden barndommen. Han var spesielt interessert i arkitekturen i byen Cicmany og Orava regionen, som han beskrev nøye i hans gransking av folkearkitektur. I hans arbeid, hovedsakelig i designet av den Katolske Sirkel i Skalica, brukte han også elementer fra arkitekturen i Moraviske Slovakia. Denne bygningen er regnet som det viktigste arkitektoniske monumentet i Slovakia fra 1900-tallet.

Dusan Jurkovic slo seg ned i Brno i 1899, hvor han for første gang jobbet som en uavhengig arkitekt. Hans arbeid var veldig originalt, og ble verdsatt av både folket og eksperter som jobbet med konstruksjon, så han ble en av de mest populære arkitektene. Han lagde tegninger for store institutter, kommunale bygninger og ledende samfunnspersoner. På den tiden møtte han konen sin Bozena Bertelnusova, og de fikk tre sønner sammen. Han bygde et hus i nærheten av Brno, som i dag blir ansett som et av hans beste verk.

I løpet av Jurkovič liv har han vunnet mange internasjonale priser. Han ble blant annet gitt en æresdoktorgrad fra Comenius Universitetet i Bratislava, og ble formann i det Slovakiske Arkitekters forbund. I 1946 fikk han tittelen «National kunstner», og i 1991 fikk han «Order of T.G. Masaryk First Class In Memoriam.

Navnet Dušan Samuel Jurkovič blir evig bundet til Milan Rastislav Štefanik, hans gode venn. Dušan bygget et majestetisk monument av Stefanik, som nå står på kollen Bradlo. Monumentet er et symbol på tapperhet og alt strevet som måtte til for frihet, og er på toppen av alle de monumentale verkene i Slovakia. Under andre verdenskrig levde Jurkovic helt tilbaketrukket. På kontoret sitt lagde han tegninger som utrykte hans motstand til krigens voldsomheter. En av dem var minnesmerket for ofrene i Kremnicka. Dusan Samuel Jurkovic døde 2. september 1947 i Bratislav

IVAN STODOLA

*10.3.1888 Liptovský Mikuláš, Slovensko
┼ 26.3.1977 Piešťany, Slovensko

Dramatik, lekár, spisovateľ, prozaik, zakladateľ preventívneho zdravotníctva na Slovensku , najúspešnejší slovenský dramatik, zaslúžil sa o vznik SND(slovenského národného divadla).

Ivan Stodola sa narodil v roku 1888 v Liptovskom Mikuláši. Toto mesto leží na severe Slovenskej republiky blízko Vysokých Tatier. Jeho mama bola učiteľka a jeho otec pracoval s kožušinou. Študoval na evanjelickom lýceu v Kežmarku a Prešove. Potom sa rozhodol ísť študovať medicínu do Budapešti. Tam sa stretol s profesionálnym divadlom po prvýkrát. Dokončil titul MUDr., no prišla vojna a Ivan narukoval ako vojenský lekár.

Po vojne pracoval v Prahe na ministerstve zdravotníctva a tu začal svoju tvorbu . Vo svojej tvorbe poukazoval na spoločenské dianie, podvody a na voľby v ČSR . Jedny z prvých jeho napísaných kníh boli :“Voľby, daňové pokonávanie“ (rok 1925) . V týchto dielach pomocou satiry poukazoval na problémy, ktoré sa týkali politiky. V roku 1933 navštívil USA a spoznával ako žijú americkí Slováci, no bol svedkom aj rasových problémov. Napísal aj svedectvo o tomto rasizme: „Cigánča“.

Angažoval sa v boji proti infekčným chorobám, najmä tuberkulóze, zameral sa na zlepšovanie hygienických podmienok vidieckeho obyvateľstva. Stal sa funkcionárom Ligy proti tuberkulóze. Neskôr sa stal zakladateľom preventívneho zdravotníctva na Slovensku, čo malo za následok zmenšenia počtu ochorení . Získal titul docenta sociálnej patológie v roku 1946. Bol aj redaktorom časopisu „Boj o zdravie“.

Popri vášni k medicíne mu otvoril dvere Gašpar Belopotocký do Slovenského divadla. Divadlo sa mu stalo druhou vášňou. Na scénach divadla pomáhal kriticky vidieť novú slovenskú spoločnosť, ako žijú malomešťania v pravom svetle. Bol neľútostný satirik, ktorý hovoril pravdu o dobe, v ktorej sa žilo a o problémoch. Jeho umenie sarkazmu a kritiky, ako vedel pomocou tohto prvku poukázať na skutočné problémy mu zaslúžilo uznanie.

V roku 1951 bol protiprávne zatknutý. Bol odsúdený na osem rokov za údajnú sabotáž. Po dvoch rokoch bol podmienečne prepustený. O svojich zážitkoch vo väzení napísal autobiografickú knihu: „Smutné časy, smutný dom“. Po prepustení z väzenia sa presťahoval do Piešťan, ktoré sa nachádzajú na západnom Slovensku. Tam žil ako dôchodca a v roku 1977 zomrel. Viaceré knihy , ktoré napísal boli neskôr zinscenované aj v rôznych jazykoch a štátoch. Medzi najznámejšie v súčasnosti patrí Bačova žena, ktorá bola aj sfilmovaná. Vo svojich knihách taktiež riešil základné existenčné problémy. Napísal a knižne vydal rôzne zdravotnícky zacielené brožúry: „Či sa dajú suchoty liečiť?, Zdravotné predpisy na Slovensku“. Patrí medzi jednu z dôležitých osobností dramatickej tvorby v medzivojnovom období. Na jeho počesť je pomenovaná Liptovská nemocnica s poliklinikou MUDr. Ivana Stodolu v Liptovskom Mikuláši a ulica v Spišskej Novej Vsi. V jeho tvorbe môžeme nájsť komédie: „Náš pán minister, Cigánča“, ale aj historické a romantické hry: „Kráľ Svätopluk, Veľkomožní páni“. Prvé ocenenie získal v roku 1963 – zaslúžilý umelec. Druhé ocenenie prišlo o 4 roky neskôr a to bolo – národný umelec.

Zaslúžil sa o vznik Slovenského národného divadla, pre ktoré vymýšľal hry. Bol vzorom mnohých mladých spisovateľov no i doktorov. Označuje sa ako najproduktívnejší a najúspešnejší slovenský dramatik. Napísal viac než 20 kníh.

IVAN STODOLA

*10th March 1888, Liptovský Mikuláš, Slovakia
┼ 26th March 1977, Piešťany, Slovakia

Playwright, doctor, writer, novelist, the founder of preventive health care in Slovakia, Slovak most successful playwright, he formed SND (the Slovak National Theatre).

Ivan Stodola was born in 1888 in Liptovský Mikuláš. The city is located in the north of the Slovak Republic near the High Tatras. His mother was a teacher and his father worked with fur. He studied at the Evangelical Lyceum in Kežmarok and Prešov. Then he decided to study medicine in Budapest. There he found out about a professional theatre for the first time. He successfully completed an MD title. But the war came and Ivan joined the army as a military doctor.

After the war he was working in Prague in the Ministry of Health where he started to write. In his work he pointed to social affairs, frauds and the election in Czechoslovakia. One of his first books was: "Voľby" and "Daňové pokonávanie" (1925). In these books, he pointed to the problems in politics with satire. In 1933 he visited the USA and he wanted to know how American Slovaks live, but he also witnessed racial problem. He wrote a testimony about the racism: "Cigánča".

He fought against infectious diseases, especially tuberculosis, and focused on improving the health conditions of the rural population. He was a representative of the League against Tuberculosis. Later he became the founder of the preventive health care in Slovakia, which resulted in decreasing the disease rates. He was awarded a degree – an associate professor in social pathology in 1946. He was also an editor in a magazine called "Boj o zdravie...".

Despite he loved medicine, Gašpar Belopotocký introduced the Slovak theatre to him. Theatre became his second passion. In the theatre he helped to see a new Slovak society in a critical way; how people lived in reality. He was a merciless satirist who was telling the truth about the period when he lived and about the problems. He highlighted the real problems with sarcasm and criticism and he got a credit for it.

In 1951 he was arrested illegally. He was sentenced to eight years for an alleged sabotage. After two years he was paroled. He wrote an autobiography about his experiences in prison: "Smutné časy, smutný dom". After his release from prison he moved to Piešťany, located in western Slovakia. He lived there as a retired person and died in 1977. Lots of his books were later staged in different languages and countries. Nowadays, the best known book, which was also filmed, is "Bačová žena". In his books he also solved basic existential problems. He wrote and published various medical brochures:"Či sa dajú suchoty liečiť?", "Zdravotné predpisy na Slovensku". He was one of the most important playwrights in the inter-war period. The hospital in Liptovský Mikuláš and the street in Spišská Nová Ves are named in his honour. In his work we can find comedies, e.g. "Náš pán minister", "Cigánča" but also historical and romantic plays, e.g. "Kráľ Svätopluk", "Veľkomožní páni". He was awarded his first prize in 1963 – a meritorious artist. Four years later he was awarded the second prize – a national artist.

He formed the Slovak National Theatre, where his plays were acted. He was an idol for many young writers and doctors. He is known as the most fruitful and successful Slovak playwright. He wrote more than 20 books.

MATEJ BEL

* 24.3. 1684 Očová
┼ 29.8. 1749 Bratislava

Slovenský historik, filozof, pedagóg, zakladateľ modernej vlastivedy; prvých novín v Uhorsku, priekopník osvietenstva, presadzovateľ moderných metód.

Matej Bel bol slovenský historik a priekopník osvietenstva. Publikoval viacero vedeckých prác v ktorých presadzoval moderné metódy ako napríklad kolektívnu prácu, či štúdium prameňov a archívov. Bol taktiež vzorom francúzskeho filozofa Denisa Diderota.

Pochádzal z roľníckej rodiny v Očovej, ktorá mala prímenie Funtík (prímenie je ďalšie meno pridané k priezvisku). Študoval na mnohých miestach – Lučenec, Banská Bystrica, Bratislava, Vesprém, Pápa – vďaka čomu spoznal faunu, flóru, zemepis a ľudí z rôznych kútov Uhorska. Po maturite študoval v Halle, kde ho zaujala teológia, filozofia, medicína, jazyky a mnohé ďalšie smery. Štúdium tu ukončil v roku 1707 a navracal sa domov s myšlienkou odovzdávať nadobudnuté poznatky ďalším generáciám.

Doma však nebol dlho, krátko po svojom návrate sa stal prorektorom a neskôr aj rektorom gymnázia v Banskej Bystrici. V roku 1714 sa stal rektorom lýcea v Bratislave. Tam zmodernizoval výuku, zaviedol vyučovanie domáceho jazyka a taktiež vyučovanie tzv. reálnych predmetov. Boli to hlavne zemepis, ale aj fyzika a botanika. Pod jeho vedením sa škola stala jednou z najnavštevovanejších škôl v Uhorsku.

Práve v Bratislave dosahoval Matej Bel vrchol svojej vedeckej kariéry. V roku 1722 začal vydávať bratislavské noviny *Nova Posoniensia,*čo boli prvé pravidelne vychádzajúce noviny v Uhorsku. Matej Bel tam uverejňoval svoje prírodovedecké a jazykovedné poznatky. Noviny boli plne prispôsobené európskym novinárskym požiadavkám – mali bohaté spravodajstvo a množstvo vedeckých príspevkov. Prostredníctvom novín chcel umožniť študentom zdokonaľovanie sa v gramatike a štylistike latinčiny, keďže noviny boli v tomto jazyku písané. Taktiež obohacoval ľud o informácie o politických udalostiach v Uhorsku a najmä v zahraničí.

Venoval sa aj prekladaniu a vydávaniu náboženskej tvorby. Jeho hlavným dielom však bol projekt vlastivedného výskumu Uhorska – *Posol starého a nového Uhorska*. V roku 1735 vyšiel vo Viedni prvý zväzok diela *Notitia*, ktoré ho preslávilo. Písal v ňom o svojich poznatkoch a o viacerých slovenských stoliciach. Taktiež napísal dielo o poľnohospodárstve Uhorska v ktorom hovorí o živote a pracovitosti slovenských roľníkov. Vo svojich dielach zdôrazňoval starobylý pôvod Slovákov, bránil ich postavenie a obdivoval ich reč. Tvrdil, že slovenský jazyk môže s krásou ostatných európskych jazykov nielen súťažiť, ale aj ich prevýšiť. Tak ako bol on hrdý na Slovákov, boli aj Slováci hrdí na neho. Nazývali ho „magnus decus Hungariae“, čo znamená Veľká ozdoba Uhorska. Uznávali ho aj viaceré zahraničné spoločnosti. Pápež Kliment XII. mu udelil zlatú medailu a cisár Karol VI. ho povýšil do šľachtického stavu. Jeho zväzky ešte aj dnes dokážu v človeku vzbudiť obdiv. Je to jeden z najvýznamnejších európskych vedcov. Zomrel veľmi náhle 29. augusta 1749 na svojej návratovej cesty z Nemecka do Bratislavy.

MATEJ BEL

* 24th March1684, Očová
┼ 29th August 1749, Bratislava

Slovak historian, philosopher, pedagoguea founder of modern national geography; the first newspaper in the Kingdom of Hungary, pioneer of the Enlightenment, supporter of modern methods.

Matej Bel was a Slovak historian and pioneer of Enlightenment. He published several scientific theses in which he supported modern methods such as teamwork or a study of archives. He was also an idol for a French philosopher Denis Diderot.

He came from a rural family in Očová of which an "aftername" (a name after the surname) was Funtík. He studied in lots of places – Lučenec, Banská Bystrica, Bratislava, Vesprém, Pápa – thanks to which he learnt fauna, flora, geography and people from many sides of the Kingdom of Hungary. After graduation he went to the University of Halle where he liked theology, philosophy, medicine, languages and a lot of other courses. He ended his study in 1707 and came home with an idea to spread his knowledge among younger generations.

He didn´t spend a long time at home, not much after his homecoming he became a vice principle and later a principal of a grammar school in Banská Bystrica. In 1714 he became a principal of a lyceum in Bratislava. There he modernized education, introduced teaching of a mother tongue and so called real subjects. It was mainly geography, but also physics and botany too. Under his conducting the school became one of the most visited in the Kingdom of Hungary.

In Bratislava he reached the top of his scientific career. In 1722 he started to publish a newspaper called *Nova Posoniensia* which was the first regular newspaper in the Kingdom of Hungary. He published there his biological and philological findings. The newspaper was totally adapted to European requests – it consisted of news and lots of scientific reports. By means of the newspaper he wanted students to have an opportunity to improve their Latin grammar and stylistics, because the newspaper was written in that language. He also brought information about political affairs happening in the Kingdom of Hungary and from abroad to ordinary people.

He also dedicated his time to translation and publishing the religious writings. But his main work was a project of national geography of the Kingdom of Hungary – *Posol starého a nového Uhorska.* In 1735 his first volume of *Notitia* was published in Vienna and he became famous. He wrote there about his findings and about several Slovak districts. He also wrote a publication about agriculture in the Kingdom of Hungary in which he talked about lives and a hard work of Slovak farmers. In his publications he emphasised the ancient origin of Slovak people, defended their role and admired their language. He said that Slovak language can not only compete with other European languages, but also win this "competition". As much as he was proud of Slovak nation, the Slovaks were proud of him. They called him "magnus decus Hungariae" which means the Great Ornament of Hungary. A lot of societies from abroad accepted him. The pope Kliment XII awarded him a golden medal and the emperor Karol VI awarded him as a nobleman. Even today his publications are highly admired by people. He was one of the greatest European scientists. He died suddenly on 29th August in 1749 on his way back from Germany to Bratislava.

MATEJ BEL

* 24.Mars 1684, Očová

┼ 29.August 1749, Bratislava

Slovakisk historiker, filosof, pedagogisk grunnlegger av moderne nasjonal geografi; den første avisa i kongedømmet Ungarn, pioneren av opplysningen, støtter av moderne metoder.

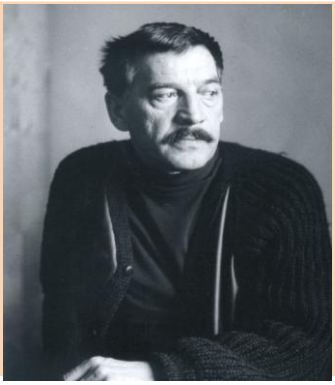
Matej var en slovakisk historiker og pioner av Opplysningen. Han utga flere naturvitenskapelige teser hvor han støttet moderne metoder som for eksempel lagarbeid eller et studie av arkiver. Han var også et idol for den franske filosofen Denis Diderot.

Han kom fra en rural familie i Ocova hvor etternavnet (et navn etter fornavnet) var Funtik. Han studerte i mange forskjellige steder – Lucenec, Banska Bystrica, Bratislava, Vesprem, Papa – takket være det lærte han fauna, flora, geografi og mennesker fra mange steder i kongedømmet Ungarn. Etter uteksaminering dro han til Halle universitet hvor han likte teologi, filosofi, medisin, språk og mange andre kurs. Han endte studiene sine i 1707 og kom hjem med ideen å spre kunnskapens hans blant yngre generasjoner.

Han brukte ikke mye tid hjemme, ikke lenge etter hjemkomsten ble han viserektor og senere rektor på en grammatikkskole in Banska Bystrica. I 1714 ble han rektor på et lyceum i Bratislava. Der moderniserte han utdanning, introduserte læring av et morsmål og såkalte ordentlige fag. Det var hovedsakelig geografi, men også fysikk og botanikk. Under hans ledelse av skolen ble den en av de mest besøkte skolene i kongedømmet Ungarn.

I Bratislava nådde han toppen av sin naturvitenskapelige karriere. I 1722 startet han å utgi en avis kalt *Nova Posoniensia* som var den første normale avisen i kongedømmet Ungarn. Han utga der sine biologiske og filosofiske funn. Avisen ble totalt tilpasset etter europeiske ønsker – det besto av nyheter og vitenskapelige rapporter. Ved hjelp av avisa ville han at studenter skulle ha en mulighet til å forbedre deres latinske grammatikk og setningsoppbygging, fordi avisa var skrevet på det språket. Han brakte også informasjon om politiske affærer som skjedde i kongedømmet Ungarn og utenlands fra til ordinære mennesker.

Han dedikerte også tiden sin til oversettelse og publisering av religiøse skrifter. Men hans hovedverk var et prosjekt av nasjonal geografi om kongedømmet Ungarn – *Posol stareho a noveho Uhorska*. I 1735 ble hans første bind *Notitia* utgitt i Wien og han ble berømt. Han skrev der om hans funn og om flere slovakiske distrikt. Han skrev også en utgivelse om jordbruk i kongedømmet Ungarn hvor han snakket om livene og det harde arbeidet til slovakiske bønder. I utgivelsene hans la han vekt på det urgamle opphavet av det slovakiske folk, forsvarte rollen deres og beundret deres språk. Han sa at slovakisk ikke bare kunne konkurrere med andre europeiske språk, men også vinne denne konkurransen. Like mye som han var stolt av denne slovakiske nasjonen, var slovakene stole av han. De kalte han «magnus decus Hungarie», som betyr Det Store Ornament av Ungarn. Mange samfunn fra utlandet aksepterte han. Paven Kliment 12. belønnet han med en gullmedalje og keiser Karol 6. adlet han. Selv i dag er hans verk sterkt beundret av mennesker. Han var en av de største europeiske vitenskapsmennene. Han døde plutselig 29. august i 1749 på hans vei tilbake til Bratislava fra Tyskland.

DOMINIK TATARKA

*14.3.1913, Plevník- Drienové, Uhorsko
┼ 10.5.1989, Bratislava

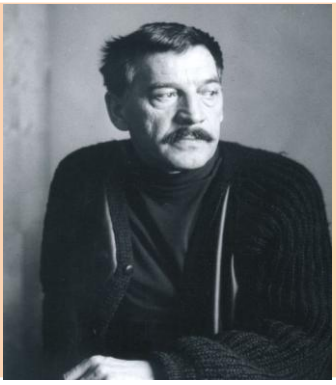
Spisovateľ, prozaik -tvoril reflexívno-filozofickú prózu, ktorá opisovala život pred, počas a po druhej svetovej vojne. Vzdoroval hlavne fašizmu, neskôr okupácii a porušovaniu ľudských práv.

Dominik Tatarka sa narodil v Drienovej, na západe Slovenska, do početnej rodiny. Jeho rodičia boli roľníci a zo všetkých svojich súrodencov bol jediným chlapcom. Okrem neho žilo v dome ešte šesť starších a jedna mladšia sestra. Poznal však iba svoju matku, pretože ešte keď bol malý, jeho otec odišiel bojovať do prvej svetovej vojny. Základnú školu navštevoval v rodnej obci, no na gymnázium už chodil do Nitry. Zmaturoval však na gymnáziu v Trenčíne a rozhodol pokračovať v štúdiu na Karlovej univerzite v Prahe. Zvolil si filozofickú fakultu, kde sa venoval štúdiu jazykov, konkrétne Francúzštiny. Neskôr sa mu podarilo dostať aj na štúdium na prestížnej Parížskej univerzite, Sorbonne.

Počas druhej svetovej vojny učil francúzštinu na Slovenských gymnáziách v Žiline a Martine. Bol v komunistickej strane a na konci vojny sa veľmi aktívne podieľal aj na Slovenskom Národnom Povstaní. Po vojne dostal prácu ako redaktor v niekoľkých slovenských denníkoch a neskôr aj ako scenárista pre Československý film. Jeho názory na svet a spoločnosť sa postupne vyvíjali, čoho dôkazom je napríklad aj to, že po roku 1948 presadzoval socialistickú spoločnosť a po roku 1968 sa skôr usiloval o pomoc demokratickým zmenám, ktoré mali nastať. Nesúhlasil s okupáciou Slovenska sovietskymi vojskami a nakoniec sa dal na tvorbu, v ktorej verejne kritizoval totalitu.

Jeho tvorba bola veľmi pestrá i vďaka tomu, že prechádzal zložitými vplyvmi prostredia. Vojna aj udalosti po nej sa ho priamo dotkli a zasiahli ho a taktiež na jeho tvorbe vidno každý zlom v jeho živote. V jeho dielach sa často dajú nájsť aj jeho osobné zážitky, ale aj zložité charakteristiky a črty vlastností postáv. Medzi jeho diela nepatria len prózy, ale aj cestopisy, filmové scenáre a niekoľko odborných článkov týkajúcich sa literatúry. Okrem svojej vlastnej tvorby sa venoval aj prekladom kníh z francúzštiny do slovenčiny. Medzi jeho najznámejšie diela patria napríklad Panna Zázračnica, ktorá vyjadruje nesúhlas s fašistickým režimom, Farská republika, ktorá sa zaoberá totalitným režimom na Slovensku a kniha Prútené kreslá, ktorá sa zaoberá porozumením medzi národmi. Ku koncu svojej tvorby dospel k názoru, že len slobodní jednotlivci môžu tvoriť slobodnú spoločnosť a práve tohto názoru sa držal až do svojej smrti a zároveň sa odzrkadlila aj na jeho neskorších dielach.

V roku 1969 mu dokonca udelili významný titul „zaslúžilý umelec“, ktorý však stratil pri zmenách režimov a dokonca bol vyčiarknutý spomedzi členov Zväzu slovenských spisovateľov. Stal sa nepriateľom režimu. Jeho diela boli zakázané, nedali sa nájsť v knižniciach. Dokonca ako jeden z mála Slovákov podpísal Chartu 77. Práve vďaka nadácii Charty 77 získal v roku 1986 v Štokholme Cenu Jaroslava Seiferta. Neskôr získal aj Národnú cenu Slovenskej republiky a Rády Tomáša Garriguea Masaryka a Ľudovíta Štúra.

DOMINIK TATARKA

*14th March 1913, Plevník- Drienové
┼ 10th May 1989, Bratislava

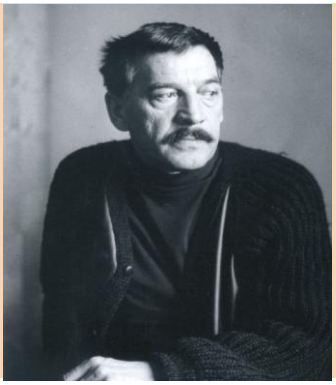
Writer – he created the reflexive- philosophical prose, which described the life before, during and after the Second World War. He mainly resisted fascism, occupation of Slovakia and human rights violations.

Dominik Tatarka was born in the village Drieňová, which is in the western part of Slovakia. His family was very big. His parents were farmers and he was the only boy. He had six older and one younger sister. He only knew his mother because when he was younger his father left the family and went fighting in World War I. He visited the primary school in his native village but he was studying the secondary grammar school in Nitra. Then he graduated from the grammar school in Trenčín and decided to continue studying in Prague at the Charles University. He chose the Philosophical faculty where he devoted himself to study languages, especially French. Later he managed to get at the Sorbonne University where he studied French too.

During the Second World War he was teaching French at the Slovak secondary grammar schools in Žilina and Martin. He was a member of the Czechoslovak communist party and at the end of the war he was very actively involved in the Slovak National Uprising. After the war he started working as an editor in several Slovak newspapers and later as a screenwriter for the Czechoslovak Film Company. His opinions about the world and the society were gradually changing. The proof is the fact that after 1948 he advocated the socialistic society and later after 1968 he was striving to help the democratic changes that were about to happen. He did not agree with the occupation of Slovakia by the Soviet forces and in the end he started to write books where he criticized the totality.

His work was varied thanks to the fact that he was going through the complex surrounding influences, war and also the post-war events affected him a lot. These things are reflected in his literary work and life. In his works we can find his personal experiences and the complex traits of the characters. He created not only prose but also the travelogues, screenplays and some specialised articles about literature. In addition to his own work he did some translations from French to Slovak language. His best known works include for example “Panna Zázračnica” in which he disagrees with the fascism regime, “Farská republika” which is about the totality in Slovakia and the book “Prútené kreslá” which deals with the understanding between various nations. At the end of his life he realised that only free people can make the free society and he believed in it for rest of his life. He wrote some books about it.

In 1969 he was awarded a very significant title “Meritorious artist” which he lost because of the change of regimes. Dominik Tatarka was even expelled from the Association of Slovak Writers. He became the enemy of the totality regime and his work was banned and his books removed from the libraries. Actually, then he signed the Charter 77. Thanks to the foundation of Charter 77 he received the Jaroslav Seifert Prize in 1986 in Stockholm. Later he received the National Prize of Slovakia, the Order of Thomas Garrigue Masaryk and the order of Ľudovít Štúr for his work.

DOMINIK TATARKA

*14 mars 1913, Plevník- Drienové

┼ 10 mai 1989, Bratislava

Forfatter- han skrev den reflekterende-filosofiske prosaen, som beskrev livet før, under og etter andre verdenskrig. Han motsto i hovedsak fascisme, okkupasjonen av Slovakia og brudd på menneskerettighetene.

Dominik Tatarka var født i landsbyen Drienova, som er i den vestlige delen av Slovakia. Han var født inn i en stor bondefamilie; han hadde seks eldre og en yngre søster. Faren forlot familien da Dominik var liten, for å kjempe i første verdenskrig. Han var innom skolen i hjembyen, men gikk på ungdomsskolen i Nitra. Da han bestod videregående i Trencin bestemte han seg for å fortsette å studere i Praha på Charles University. Han valgte filosofisk fakultet hvor han viet seg til språk, særlig fransk. Senere kom ham inn på Sorbonne University, hvor han også studerte fransk.

Under andre verdenskrig underviste han fransk ved den slovenske ungdomsskolen i Zilina og Martin. Han var medlem av det tsjekkoslovakiske kommunistpartiet og på slutten av krigen var han veldig aktivt involvert i den slovenske nasjonsbyggingen. Etter krigen startet han å jobbe som redaktør i flere slovenske aviser og senere som tekster for det tsjekkoslovakiske filmkompani. Meningene hans om verden og samfunnet endret seg gradvis. Etter 1948 forsvarte han det sosialistiske samfunnet og senere, etter 1968, kjempet han for å hjelpe de demokratiske endringene som var i ferd med å skje. Han var ikke enig med Sovjetiske styrkers okkupasjon av Slovakia og startet å skrive bøker hvor han kritiserte dette.

Krigen og etterkrigstiden var hendelser som påvirket ham mye og ble reflektert i arbeidet og livet hans. I arbeidet hans kan man finne hans personlige opplevelser og karakteristiske personbeskrivelser. Han skrev ikke bare prosa, men også reiseberetninger, filmmanuskript og noen spesialiserte artikler om litteratur. I tillegg til sitt eget arbeid skrev han noen oversettelser fra fransk til slovensk. Hans mest kjente verk inkluderer *Panna Zazracnica* hvor han sier seg uenig i det fasistiske regimet, *Farska republika* som handler om totaliteten til Slovakia og boka *Prutene kresla* som tar for seg forståelsen mellom forskjellige nasjoner. Til slutt forsto han at kun frie mennesker kan danne et fritt samfunn og han trodde på dette resten av livet sitt.

I 1969 mottok han en veldig prestisjetung tittel *Meritorious artist* som han senere mistet på grunn av endringen av regimet. Domenik Tatarka var utvist fra *the Assosiations of Slovak writers*. Han ble fienden til det totale regimet og arbeidet hans var bannlyst og bøkene ble fjernet fra bibliotekene. Takket være stiftelsen av *Charter 77* mottok han *the Jaroslav Seiferts pris* i 1986 i Stokholm. Senere mottok *han the National Prize of Slovakia, the Order of Thomas Garrigue Masaryk* og *the Order of Ludovit Stur* for hans arbeid.

Použitá literatúra – Bibligraphy

Juraj Jánošík

- KOLEKTÍV MATICE SLOVENSKEJ Juraj Jánošík -Veľká kniha o zbojníckom kapitánovi, 2014, 9788081281051
- http://www.osobnosti.sk/index.php?os=zivotopis&ID=59032, dostupné na internete dňa 13.4.2015
- http://www.pmza.sk/janosik/sk/historicky-vyskum/strucny-zivotopis-juraja-janosika, dostupné na internete dňa 13.4.2015
- http://hn.hnonline.sk/iformat-188/pravda-o-jurajovi-janosikovi-152560, dostupné na internete dňa 13.4.2015
- http://historyweb.dennikn.sk/clanky/detail/z-hory-na-hak-zivot-a-smrt-juraja-janosika#.VSwDbfmsUeI, dostupné na internete dňa 13.4.2015
- http://myhero.com/hero.asp?hero=slovakheroes, dostupné na internete dňa 13.4.2015
- https://www.google.sk/search?q=juraj+janosik&es_sm=93&qscrl=1&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ei=9AMsVYvgHoPOaLSagJgH&ved=0CAcQ_AUoAQ&biw=1366&bih=643#imgdii=pROi4op-G4mXBM%3A%3BpROi4op-G4mXBM%3A%3B-fkvutqQCFcFhM%3A&imgrc=pROi4op-G4mXBM%253A%3Bfe6i4D8ezm4vfM%3Bhttp%253A%252F%252Fi.sme.sk%252Fcdata%252F1%252F49%252F4975061%252Fjanosik-r122.jpg%3Bhttp%253A%252F%252Fkultura.sme.sk%252Fc%252F4975061%252Fjanosik-mytus-si-a-v-mytus-sa-obratis.html%3B300%3B226, dostupné na internete dňa 9.4.2015

Milan Laluha

- http://www.dieladielka.sk/sortiment/autor/174-milan-laluha/
- http://sk.wikipedia.org/wiki/Milan_Laluha
- http://www.nedbalka.sk/stala-expozicia/zoznam-autorov/milan-laluha
- http://kultura.sme.sk/c/7000839/zomrel-maliar-milan-laluha-majster-variacii-vlastneho-stylu.html
- http://style.hnonline.sk/kultura-135/zomrel-vyznamny-slovensky-maliar-milan-laluha-593838

Všetky zdroje boli dostupné na internete dňa 3.4.2015.

Milan Paštéka

- http://style.hnonline.sk/kultura-135/milan-pasteka-sa-roztiahol-v-bratislavskej-nedbalke-563554
- http://www.tyzden.sk/casopis/2011/22/milan-pasteka-chodec-po-hranici-vytvarneho-umenia.html
- http://www.gmb.sk/sk/exhibition/detail/milan-pasteka-legenda-slovenskeho-maliarstva
- http://www.citylife.sk/vystava/milan-pasteka-legenda-slovenskeho-maliarstva-gmb-palffyho-palac-bratislava
- http://www.sme.sk/c/21067/milan-pasteka-maliar-ktory-sa-nepytal-co-je-to-umenie.html
- http://www.teraz.sk/kultura/legendarny-vytvarnik-milan-pasteka/125724-clanok.html
- http://www.soga.sk/aukcie-obrazy-diela-umenie-starozitnosti/aukcie/100-jubilejna-vecerna-aukcia/pasteka-milan-cakaren-29371
- http://nitrianskagaleria.sk/event/milan-pasteka-1931-%E2%80%93-1998/
- http://www.artinvest.sk/umelec/pasteka-milan
- http://kultura.pravda.sk/galeria/clanok/351388-milan-pasteka-rozpraval-obrazmi/
- http://agentury.sme.sk/c/7706547/legendarny-vytvarnik-milan-pasteka-ma-v-gmb-reprezentativnu-vystavu-i-monografiu.html
- http://www.artcapital.sk/14-65/
- http://www.webumenia.sk/cedvuweb/image/SVK_SNG.O_3435.jpeg?id=SVK:SNG.O_3435
- http://www.artinvest.sk/sites/default/files/umelci/pasteka_button.jpg

Všetky zdroje boli dostupné na internete dňa 9.4.2015.

Albín Brunovský

- PETERAJOVÁ, Ľ., Albín Brunovský, Tatran, 1990, ISBN 80-222-0155-3
- http://www.buvik.sk/uploads/pictures/16c1aeb925c04be537862d9cb204ee26a28d7f76.png, dostupné na internete dňa 13.4.2015

Božena Slančíková Timrava

- http://www.osobnosti.sk/index.php?os=zivotopis&ID=58768
- http://www.timrava.sk/

- http://oskole.sk/?id_cat=4&clanok=9873

Všetky zdroje boli dostupné na internete dňa 13.4.2015.

Jozef Murgaš

- http://sk.wikipedia.org/wiki/Jozef_Murga%C5%A1
- http://www.osobnosti.sk/index.php?os=zivotopis&ID=1741
- http://www.patentovat.sk/vynalezcovia/jozef-murgas/
- http://www.jozefmurgas.sk/najvyznamnejsi-prinos/
- http://www.jozefmurgas.sk/zivotopis-2/
- http://www.jozefmurgas.sk/
- http://www.jozefmurgas.sk/wp-content/uploads/2013/08/230px-Murgas2.jpg

Všetky zdroje boli dostupné na internete dňa 6.4.2015.

Milan Rastislav Štefánik

- http://sk.wikipedia.org/wiki/Milan_Rastislav_Štefánik
- http://referaty.atlas.sk/prakticke-pomocky/zivotopisy/53700/milan-rastislav-stefanik
- http://referaty.atlas.sk/vseobecne_humanitne/dejepis/32885/
- http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b2/Milan_Rastislav_Štefánik.jpg

Všetky zdroje boli dostupné na internete dňa 6.4.2015.

Aurel Stodola

- http://www.patentovat.sk/vynalezcovia/aurel-stodola/, dostupné na internete dňa 11.4.2015
- http://www.cas.sk/clanok/285711/otec-modernych-turbin-aurel-stodola-vynalezca-ktoreho-obdivoval-aj-einstein.html, dostupné na internete dňa 11.4.2015
- http://www.osobnosti.sk/index.php?os=zivotopis&ID=1754, dostupné na internete dňa 11.4.2015
- https://en.wikipedia.org/wiki/Aurel_Stodola, dostupné na internete dňa 11.4.2015
- http://www.explainthatstuff.com/steam-turbines.html, dostupné na internete dňa 11.4.2015
- http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/7/78/Auguste_Stodola.jpg, dostupne na internete dna 20.3.2015

Jozef Psotka

- http://www.teraz.sk/magazin/horolezectvo-jozef-psotka-si-pred-30-ro/101993-clanok.html
- http://sport.pravda.sk/ostatne-sporty/clanok/333147-everest-1984-krasny-uspech-zatienila-tragedia/
- http://jojsport.noviny.sk/c/ostatne-sporty/pred-25-rokmi-slovaci-dobyli-everest-psotka-s-vitazstvom-i-prehrou
- http://sk.wikipedia.org/wiki/Jozef_Psotka
- http://www.slovenskyportal.sk/images/psotka.jpg

Všetky zdroje boli dostupné na internete 11.4.2015.

Juraj VII. Turzo

- http://archiv.extraplus.sk/1072/zilinska-synoda
- http://www.osobnosti.sk/index.php?os=zivotopis&ID=59033
- http://sk.wikipedia.org/wiki/Palat%C3%ADn
- http://sk.wikipedia.org/wiki/Turzovci
- http://sk.wikipedia.org/wiki/Juraj_VII._Turzo
- http://sk.wikipedia.org/wiki/Juraj_VII._Turzo#/media/File:Thurz%C3%B3_Gy%C3%B6rgy.jpg

Všetky zdroje boli dostupné na internete 5.4.2015.

František Kele

- GREGUŠ, C.: Slovenskí rodáci svetu, Spolok svätého Vojtecha, Trnava 1999, ISBN 80-7162-292-3
- http://www.osobnosti.sk/index.php?os=zivotopis&ID=58918
- http://www.kele.sk
- http://cestovanie.sme.sk/c/5739886/horolezec-frantisek-kele-clovek-by-mal-chodit-do-hor-zit.html?ref=avizocl
- http://sk.wikipedia.org/wiki/Franti%C5%A1ek_Kele

Všetky zdroje boli dostupné na internete 5.4.2015.

Dušan Samuel Jurkovič

- http://sk.wikipedia.org/wiki/Du%C5%A1an_Jurkovi%C4%8D, dostupné na internete dňa 7.4.2015
- http://www.osobnosti.sk/index.php?os=zivotopis&ID=1986, dostupné na internete dňa 11.4.2015
- http://sk.wikipedia.org/wiki/Mohyla_Milana_Rastislava_%C5%A0tef%C3%A1nika_%28Bradlo%29, dostupné na internete dňa 11.4.2015
- http://www.patentovat.sk/wp-content/uploads/2011/03/Dusan-Samo-Jurkovic.jpg, dostupné na internete dňa 7.4.2015

Ivan Stodola

- CIAMPOR,F., FRANC,L. ...,UNIVERZUM A-Ž, vydavateľstvo Ikar, a.s , 2011, ISBN 978-80-551-2388-2
- http://www.osobnosti.sk/index.php?os=zivotopis&ID=58767
- http://sk.wikipedia.org/wiki/Ivan_Stodola
- http://drama.ym.sk/2010/09/12/ivan-stodola/
- http://www.litcentrum.sk/slovenski-spisovatelia/ivan-stodola
- http://sk.wikipedia.org/wiki/Ivan_Stodola#/media/File:Portrait_stodola-ivan.jpg

Všetky zdroje boli dostupné na internete 11.4.2015.

Matej Bel

- http://www.patentovat.sk/vynalezcovia/matej-bell/, dostupné na internete dňa 12.4.2015
- http://referaty.aktuality.sk/matej-bel/referat-25363, dostupné na internete dňa 12.4.2015
- http://referaty.atlas.sk/vseobecne-humanitne/dejepis/49563/?page=1, dostupné na internete dňa 12.4.2015
- http://referaty.aktuality.sk/nova-posoniensia/referat-5465, dostupné na internete dňa 13.4.2015
- http://en.wikipedia.org/wiki/Matthias_Bel, dostupné na internete dňa 13.4.2015
- http://sk.wikipedia.org/wiki/Matej_Bel, dostupné na internete dňa 12.4.2015
- http://files.kniznica-sgzp.webnode.sk/200000328-72e9273e2f/Bel_2.jpg, dostupné na internete dňa 13.4.2015

Dominik Tatarka

- http://sk.wikipedia.org/wiki/Dominik_Tatarka
- http://www.osobnosti.sk/index.php?os=zivotopis&ID=756
- http://www.litcentrum.sk/slovenski-spisovatelia/dominik-tatarka#translating_from
- http://www.plevnik.sk/index.php/dominik-tatarka/91-zivotopis-dominika-tatarku

Všetky zdroje boli dostupné na internete 10.4.2015.

Partner schools of project BraDraShip

- Gymnázium Grösslingová 18, Bratislava, Slovakia

- St. Hallvard videregående skole, Drammen, Norway

Editor: Monika Porkertová

Place: Bratislava, Slovakia

Year: 2016

Copyright 2016 left to the authors